

ISSN: 3030-3001

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Research Science and
Innovation House

НАША ИНДЕКСАЦИЯ

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Научный журнал «МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»:

31.01.2024.

В данном сборнике опубликованы статьи, принятые на научную журнал «Медицина, Педагогика и Технология: Теория и Практика» 2024 г., Выпуск 2, Часть 1.

Всем статьям журнала присваивался уникальный номер DOI, который индексировался в международных научных базах данных **Zenodo**, **Open Aire**, **Google Scholar**.

Диссертациями официально признаются статьи, опубликованные в национальных журналах из списка журналов, рекомендованных ВАК для публикации основных научных результатов диссертаций.

Основание: Страница 3 перечня научных изданий, рекомендованных для публикации основных научных результатов диссертаций ВАК Республики Узбекистан. – Ташкент: 2019. – 160 с.

Материалы журнал могут использовать профессора, преподаватели, независимые исследователи, докторанты, магистры, студенты, преподаватели лицеев и школ, научные работники и все, кто интересуется наукой.

Напоминание! Авторы несут персональную ответственность за правильность цифр, отчетов, данных и правильность цитат в научных статьях, включенных в сборник материалов конференции.

ООО «ДОМ ИССЛЕДОВАНИЙ
НАУКИ И ИННОВАЦИЙ»

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

РЕДАКЦИЯ

Главный редактор: Эшкараев Садридин Чориевич – заведующий кафедрой медицины и естественных наук Термезского университета экономики и сервиса, доктор философских наук по химии, доцент, Термез, Узбекистан.

Ответственный секретарь: Бобоёров Сардор Учкун ўғли– студент Термезского филиала Ташкентской медицинской академии.

Подготовлен: Эшкораев Самариддин Садридин ўғли магистрант Термезского инженерно-технологического института.

РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА

Редактор журнала «Технические науки» Эшкараев Улугбек Чориевич – доцент кафедры «Методологии начального образования» Деновского института предпринимательства и педагогики, кандидат технических наук, Денов, Узбекистан.

Редактор журнала «Технические науки» Бабамуратов Бекзод Эргашевич – доцент кафедры физической химии Термезского государственного университета, доктор философских наук, Термез, Узбекистан.

Редактор по химии Мираббос Ходжамбердиев Икромович - доцент, Технический университет Берлина, доктор химических наук, Берлин, Германия

Редактор журнала «Химические науки», Эшкурбонов Фуркат Бозорович – Термизский инженерно-технологический институт, доктор химических наук, Термез, Узбекистан.

Редактор отдела экономики Отамуродов Шавкат Тиллаевич – проректор Термезского университета экономики и сервиса, доктор экономических наук, Термез, Узбекистан.

Редактор отдела социальных и гуманитарных наук Худойбердиев Хурсанд Худойбердиевич - Термезский инженерно-технологический институт, доктор социальных и гуманитарных наук, Термез, Узбекистан.

Редактор журнала «Медицинские науки» Отамуродов Фуркат Абдукаримович, директор Термезского филиала Ташкентской медицинской академии, г. Термез, доктор медицинских наук, г. Термез, Узбекистан.

Редактор отдела биологических наук Нурова Замира Аннакуловна, Ташкентская медицинская академия, Термезский филиал. Термез, Узбекистан, доктор биологических наук, доцент, Термез, Узбекистан.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ISSN: 3030-3001

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Редактор отдела медицинских наук Турабаева Зарина Кенджабековна, Ташкентская медицинская академия, Термезский филиал, доктор медицинской философии, Термез, Узбекистан.

Редактор журнала «Социология» Эрйигитова Лобар Кадыровна, доктор философских и социологических наук, Термезский инженерно-технологический институт, Термиз, Узбекистан.

Редактор филологического факультета Джораева Рамзия Абдурахимовна Коканского государственного педагогического института. Кокан, доктор филологических наук Узбекистана, старший преподаватель.

Редактор отдела физико-математических наук Бобамуратов Улугбек Эркинович Термезский инженерно-технологический институт, доктор философских, физико-математических наук, Термез, Узбекистан.

Редактор отдела медицинских наук Ахмедов Камолиддин Хакимович, декан медицинского факультета Термезского филиала Ташкентской медицинской академии № 1, кандидат медицинских наук, доцент

Редактор журнала «Медицинские науки» Вохидов Алишер Шавкатович, заведующий кафедрой общей хирургии, детской хирургии и детской урологии Ташкентской медицинской академии, Термезский филиал, доктор медицинских наук, профессор

Редактор отдела гуманитарных наук Рахмонов Абдукаххор Абдусатторович, заместитель директора по духовно-нравственному воспитанию и работе с молодежью, доктор философских наук (PhD)

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASI VA GERMANIYA XALQARO MUNOSABATLAR TARIXI

Bo'riqulova Madinabonu

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonning mustaqil davlat sifatidagi tashqi siyosatining olib borishi, ya'ni Germaniya O'zbekiston aloqalariga bag'ishlanadi. Maqolada ushbu davlatlarning manfaatli savdo aloqalari hamda savdo aylanmasi, madaniy gumanitar hamkorligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: integratsiya, memorandum, parlament, pakt, protsess, analogik ,tarixshunoslik.

O'zbekiston — Germaniya munosabatlari — Germaniya bilan O'zbekiston Respublikasi o'rtasida rasmiy munosabatlar 1992-yildan boshlangan bo'lsa ham, ikki davlat o'rtasidagi aloqalar uzoq davrga borib takaladi. 20-asr boshlarida o'zbek chevarlari orasida nemislarning „Zinger“ tikuv mashinasi nihoyatda mashhur bo'lgan. O'zbekiston mustaqillikka eryshgach, ikki mamlakat o'rtasida teng huquqli munosabat o'rnatildi. O'zbekistonning G'arbiy Yevropadagi Bonn shahrida ochildi. O'sha paytdanoq o'zaro aloqalar, delegatsiyalarning tashriflari yo'lga qo'yildi. Germaniya Federal iqtisodiy hamkorlik vazirining 1992-yil avgustdagi rasmiy tashrifi ikki tomonlama munosabatlarni rivojlantirish uchun asos yaratdi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning aprelda Germaniyaga qilgan tashrifi o'zaro savdo-iqtisodiy munosabatlarga muhim omil baxsh etgan burilish voqeasi bo'ldi. Ushbu tashrif yakunida imzolangan „Kapital qo'yilmalarni amalga oshirishga ko'maklashish va ularni o'zaro himoyalash to'g'risida“ shartnoma, „Ilmiy tadqiqot va mutaxassislar jamg'armasini vujudga keltirish“ hamda „Madaniy hamkorlik“ to'g'risida bitimlar ikki davlat o'rtasidagi munosabatlarning huquqiy asosini belgilab berdi. Hamkorlik dasturlarini muvofiqlashtirish va tezroq amalga oshirish maqsadida 1993-yil avgustda idoralararo komissiya hamda 1995-yil may oyida O'zbekiston — Germaniya doimiy ishchi guruhi tuzildi. Mazkur komissiya va guruh muntazam ravishda yig'ilishlar o'tkazib, investitsiyalarni kafolatlash va sug'urtalash, loyihalarni moliyalash, xususiylashtirishga ko'maklashish, qimmatli qog'ozlar bozorini vujudga keltirish kabi muhim masalalarni hal qilib kelayotir. 1993-yil Toshkentda Germaniya

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

texnikaviy hamkorlik jamiyatining vakolatxonasi ochildi. Jamiyat faoliyati tufayli bozor iqtisodiyotiga oid seminar va o'quv kurslari o'tkazish yo'li bilan mutaxassislar tayyorlash, iqtisodiy qonunchilik, xususiylashtirish, kichik va o'rta tadbirkorlikni rivojlantirish, atrof muhitni muhofaza qilish, shahar yo'lovchi transportiga doir qonun va nizomlar ishlab chiqish, „Onalik va bolalikni himoya qilish“ tadbirlari bo'yicha maslahatlar berish dasturi amalga oshirila boshladi. 1994-yilda Germaniya savdo-sanoat palatalari birlashmasi Toshkentda Germaniya iqtisodiyoti vakili byurosini ochdi. Uning asosiy vazifasi o'zbek va nemis ishbilarmonlarini axborot bilan ta'minlashdan iborat. O'sha yilning iyunida Toshkentda K. Adenauer jamg'armasining vakolatxonasi ochildi. Gannover xalqaro yarmarkasi ishlab turgan davrda (1994-yil aprel) o'tkazilgan „O'zbekiston iqtisodiyoti kunlari“ OFR jamoatchiligi va ishbilarmonlarini g'oyat qiziqirdi. OFR prezidentining 1995-yil 11—13 aprelda Toshkentga qilgan tashrifi davomida ikkala mamlakatning ishbilarmonlari ishtirokida qo'shma biznes-seminar o'tkazildi. Keyingi yillarda O'zbekiston banklari, Fanlar akademiyasi va turli vazirliklari hamda muassasalari xodimlari uchun amaliy mashg'ulotlar, konferensiyalar va foydali uchrashuvlar bo'lib o'tdi. 1995-yilda Shtutgart shahridagi Linden-muzeyda „O'zbekiston. Buyuk Ipak yo'li merosi“ mavzusida ochilgan ko'rgazma O'zbekiston — Germaniya hamkorligini rivojlantirishda sezilarli voqea bo'ldi. 1996-yil 18-19 iyunda „Germaniya markaziy Osiyo“ jamiyati, „Doyche Bank“, Frankfurtmayn shahri magistrata va O'zbekiston Respublikasining OFRdagi elchixonasi tashabbusi bilan Frankfurt shahrida „Germaniyada O'zbekiston iqtisodiyoti kunlari“ xalqaro anjumani o'tkazildi.

O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki Germaniyaning „AKA“, „KfV“, „Berliner Bank“ va „Doyche Bank“ kabi banklari bilan bazis bitimlari tuzgan. Shu bitimlar asosida kamida 778,7 mln. nemis markasi miqdorida turli loyihalarni mablag' bilan ta'minlash boshlandi.

O'zR Prezidenta Islom Karimovning Germaniyaga 2001-yil 2—5 aprel kunlari qilgan tashrifi ikki mamlakatning o'zaro munosabatlarida sifat jihatdan yangi davr boshlanganini bildirdi. Tashrif davomida moliya, sayyoxlik, fan-texnika, narkotiklar kontrabandasiga qarshi kurash kabi sohalar bo'yicha o'zaro hamkorlikni yanada kengaytirishni nazarda tutuvchi o'n to'rtta hujjat imzolandi. O'zbekiston Respublikasi Makro iqtisodiyot va statistika vazirligining ma'lumotlariga ko'ra, 1997-yildada mamlakatimizning dunyo mamlakatlari bilan tashqi savdo hajmlari bo'yicha Germaniya 4-o'rinni (Rossiya, Koreya Respublikasi,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Shveysariyadan keyin), Yevropa mamlakatlari orasida esa 2-o'rinni (Shveysariyadan keyin) egalladi. 2000-yilda o'zaro savdo hajmi 291,9 mln. AQSh dollarini tashkil etdi. O'zbekistondan Germaniyaga paxta tolasi, mis va undan yasalgan buyumlar, boshqa rangli metallar yetkazib beriladi va turli xizmatlar ko'rsatiladi. Germaniyadan O'zbekiston Respublikasiga asbobuskuna, baliq mahsulotlari, qand-shakar va qandolat mahsulotlari, bug'doy uni, kimyoviy mahsulotlar, qora metall va undan tayyorlangan buyumlar, transport vositalari, saryog' va o'simlik yog'i, optik asbob va apparatlar, sut mahsulotlari, qog'oz va karton, plastmassa va undan yasalgan buyumlar, uchish apparatlari va boshqalar yetkazib beriladi va turli xizmatlar ko'rsatiladi. Yengil sanoat, paxta va uning chiqitlarini qayta ishlash, tibbiyot va farmatsevtika preparatlari ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, yuk va yo'lovchi tashish, avtoservis, ilmiy ishlanmalar, savdo-sotiq va boshqa sohalarda bir nechta qo'shma korxonalar faoliyat yuritayotir. O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy aloqalar vazirligi huzurida Germaniyaning 40 ta firma va kompaniyasi vakolatxonalari rasmiylashtirilgan. Ular qatorida „Daymler Bens“, „Simens“, „Alkatel“, „Tissen“, „Lyuftganza“, „BASF“, „Salamander“ kabi jahonga mashhur firmalar bor.

„Landtexnik-Tashkent“, „Chirkom“, „UzVinkler“, „Grasso“, „TashVirt“, „Intermed Ekosan“, „Nambum“ va boshqa qo'shma korxonalar qishloq xo'jaligi uskunalari tayyorlash, qishloq xo'jaligi mashinalari va yo'l texnikalari, telefon tarmoqlariga xizmat ko'rsatish, novvoychilik uskunalari olib kelish va ularni montaj qilish, tibbiy dorilarni yetkazib berish, go'sht-yog' mahsulotlari va qog'oz ishlab chiqarish bilan mashg'ul.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, ushbu mavzuni yotishda manbaalarning xilma-xilligi hamda ular orasidagi tafaut uning asl mohiyatiga putur yetkazmasligiga ahamiyat qaratilish lozim. Shuningdek bugungi kundagi tashqi iqtisodiy integratsiyalar ni o'rganishda ushbu mavzularda tadqiqot olib borgan olimlarning ilmiy izlanishlari chetda qolmasligi hamda ular mavzuning asosiy o'rganish obyekti bo'lishi lozim.

Adabiyotlar:

1. Касымов А, Васькин И. Основные направления внешней политики Республики Узбекистан – Т.: Узбекистан, 1994.
2. Каримова Г.И. Политико-экономические реформы в Узбекистане: реалии и перспективы. – Т.: Узбекистон, 1995.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

3. Сулейманова Ф. Шарк ва Рарб. – Т.: Узбекистон. 1997.
4. Узбекистон Республикаси мустақиллигини мустақамлашда қасаба уюшмалари. (илмий-методик ва назарий конференция матнлари туплами). – Ташкент, Уни-верситет. 1996.
5. Холлиев Азизбек Гузалбекович. Экономические, научно-технические и культур-ные связи независимого Узбекистана в Великобритании и США: автореферат диссертации

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

СРАВНЕНИЕ ПРОФИЛАКТИКИ ОЖИРЕНИЯ СРЕДИ ШКОЛЬНИКОВ В СИСТЕМЕ ПЕРВИЧНОЙ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ.

**Абдурасулова Тажихол Рамазановна,
Махматалиева Рано Кобуловна**

*Ассистент кафедры педиатрии детских болезней, прופедевтики детских
болезней и семейной медицины*

Абстрактный: Ожирение среди детей сейчас очень распространено собирается. Ожирение – одно из самых распространенных заболеваний на земле. Мировое здоровье по оценкам природоохранной организации, в ближайшие несколько десятилетий профицит. Проблема веса может представлять серьезную угрозу для здоровья человека. К 2030 году 45% населения мира, вероятно, страдает ожирением. Ожирение - это просто возраст не только для взрослых, но и для здоровья детей и подростков. Самая грустная часть Дело в том, что с 1975 года число людей, страдающих ожирением, в мире утроилось. 5 этим заболеванием страдают более 340 миллионов детей в возрасте до 19 лет столкнулся.

Ключевые слова: ожирение, артериальная гипертензия, дислипидемия, атеросклероз.

Всемирная организация здравоохранения назвала ожирение хроническим полиэтиологическим заболеванием описывает, для которого характерно избыточное накопление жира в организме. В настоящее время проблема ожирения приобрела характер пандемии. Мировое здоровье больше всего столкнулись с проблемой избыточного веса и ожирения природоохранные организации. Сформирован список стран прибытия. Ожирение является серьезной проблемой не только среди взрослых, но также среди детей и подростков становится проблемой. По данным, с 1975 года по настоящее время Число людей, страдающих ожирением, в мире утроилось. От 5 до 19 лет более 340 миллионов детей и подростков страдают ожирением. В среднем каждый третий взрослый страдает ожирением, что составляет около 36% населения организует. Ожирение – это ряд неинфекционных заболеваний, в частности: сердечно-сосудистые заболевания (в основном болезни сердца и инсульт), сахарный диабет; от основных факторов риска заболеваний опорно-

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

двигательного аппарата и др считается одним . Ожирение – это еще и психологическая проблема ребенка. также негативно влияет на состояние: избыточный вес у детей и подростков вызывая чувство неуверенности в себе, тревоги, агрессии, неуверенности в себе излучает, значительно снижает самооценку, это и это приводит к ухудшению качества жизни, это связано с обучением вызывает проблемы, а иногда и насмешки со стороны сверстников и что приводит к изоляции и депрессии ребенка. Тревога, депрессия и некоторые другие психопатологические расстройства заболевания являются независимыми факторами риска сердечно-сосудистой патологии имеются материалы, доказывающие это . В связи с этим откорм путем определения качества жизни ушедших детей, их психологического состояния обучение имеет научное и практическое значение.

Хирургическое лечение ожирения называется бариатрической хирургией. Бариатрический суть операции заключается в изменении желудочно-кишечного тракта и калорийности рациона это уменьшить. Такие процедуры проводятся только по инструкции. Многие по результатам исследований, проведенных в странах, на 50% больше веса Это единственный способ похудеть и вылечить сопутствующие заболевания. бариатрической хирургии. Важно отметить, что бариатрия с 2000-х гг.

В хирургии произошли значительные инновации благодаря лапароскопической технологии. Масса допустимо добавлять биологически активные добавки при сокращении, но злоупотреблять этого не произойдет. Следует помнить, что употребление большого количества шашлыка, супа и сомсы одновременно .Не существует волшебной таблетки, которая поможет вам похудеть. Набрать вес легче, чем его потерять. Некоторый вес .Чтобы похудеть, нужно приложить немало усилий — больше заниматься спортом, соблюдать диету и даже снижать вес может потребоваться психологическая помощь. После похудения воздержитесь от него необходимо встать, потому что организм теряет вес, потерянный из-за неправильного питания и пациент находится в худшем положении, чем раньше. Чтобы этого избежать, нужно худеть у специалистов.

Комплексное лечение ожирения не только косметически эффективно, но и улучшает здоровье и качество жизни. В начале лечения назначают специальную диету и физические упражнения. Сокращается количество продуктов, богатых жирами и углеводами, и уменьшаются калории,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

рекомендуются продукты, богатые белком и клетчаткой. Если больной находится на стационарном лечении на последних стадиях ожирения, его будут лечить голоданием в течение определенного периода времени. Физические упражнения начинают с простой ходьбы, т. е. больному предлагается пройти за 1 день не менее 10 000 шагов. Физические упражнения строго назначаются специалистом. Ведь кардио можно наблюдать, например, при таких упражнениях, как плавание, бег, езда на велосипеде. Упражнения следует выполнять 3–5 раз в неделю по 30–40 минут в день.

Краткое содержание. Таким образом, дети и подростки с ожирением

почти во всех случаях наблюдаются расстройства пищевого поведения был определен. Также комплексная оценка психологического состояния детей с ожирением показала, что оно зависит от уровня ТМИ. Особенно тяжело оно протекает у детей и подростков с ожирением. Расстройство психологической адаптации проявляется в своих проявлениях. Это факт обязательный лечебный компонент в лечении детей и подростков с ожирением как психотерапевтическое средство в комплексном лечении детей с ожирением требует включения методов. Также в еде необходимость коррекционных программ у пациентов с нарушениями зрения требует.

Список использованной литературы

1. Артериальная гипертензия у детей и подростков с ожирением характеристики факторов риска в развитии. Холмурадова Зилола Эргашевна Гарифулина Лиля Маратовна. Журнал биомедицины и практики | Журнал Биомедицины и практики | Журнал биомедицины и практики. 6 №5 Сир.130-136. Ташкент 2021.
2. Хarrison.T.R. Klassika sovremennoy meditsiny. Vnutrenniye bolezni. Kniga shestaya. Moskva.: «Praktika». 2005g.
3. Всемирная организация здравоохранения. Ожирение и избыточный вес. Информационный бюллетень №311. Январь 2015 г. http://www.who.int/mediacentre/informational_bulletins/fs311/ru (ВОЗ. Ожирение и избыточный вес. Информационный бюллетень №311. 01.2015).
4. Chazov. Ye.I., Dedov I.I. Rukovodstvo po vnutrennim boleznyam. Moskva. «Meditsina» 2000g

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

USING INTERACTIVE METHODS IN TEACHING GRAMMAR

Farmanova Malika Axrorovna.

English teacher of school 80, Koson district, Kashkadarya region.

E-mail : farmali0303@gmail.com Tel: +998973109002

Qurbonova Sitora Ixom qizi

English teacher of school 80, Koson district, Kashkadarya region.

E-mail : sitoraqurbonova1996@gmail.com Tel: +998 993326277

Qurbonova Shohsanam Negmatulla qizi

English teacher of school 80, Koson district, Kashkadarya region.

E-mail : qurbonovashaxzoda@icloud.com Tel: +998 997459429

Abstract: In this article, several methods of effectively teaching English to children and some of the modern technologies used in the learning process are highlighted.

Keywords: interactive, immersive, interactive games, bingo, story sessions, role playing, flash cards, multimedia, puzzles

Improving the methodology for developing students' grammatical competence based on an interactive approach is an important task for effective teaching of the English language. Here are some ideas on how you can improve this technique: 1. Introduction of Virtual Reality: The use of interactive applications and virtual reality programs helps create an immersive environment where students can actively participate in grammar exercises and situations. For example, they can immerse themselves in virtual conversational situations and apply grammar rules in real time. 2. Games and Puzzles: The use of interactive games and puzzles specifically designed to develop grammar skills helps students learn and reinforce grammar rules in a fun and memorable way. Games also promote active student interaction in groups. 3. Role-playing and dramatic situations: Students can use role-playing and scenarios to apply grammar rules to real-life situations. For example, they can play characters in spoken dialogues or create their own stories using the grammatical structures they have learned. 4. Projects and Research: Students can work on projects and research related to grammar. For example, they may research rules for using certain tenses, create grammar tables, or analyze texts for grammatical errors. 5. Interaction and Feedback: Students' active participation in discussing and analyzing grammatical topics improves their understanding and application of rules. It is important to create opportunities for

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

feedback and discussion among students so that they can test their knowledge and improve their skills. The use of an interactive approach in the methodology for developing students' grammatical competence ensures more effective and stimulating learning. This helps students better understand grammar rules, apply them in real situations and develop communication skills in English. By implementing the interactive approach to English grammar, we are creating an environment that encourages active learning, collaboration, and critical thinking. This method not only improves students' grammar competence but also develops their communication skills and fosters a deeper understanding of the language. The Grammar Translation Method is the classical method, considered simple and effective (Stern, 1996), whose main objectives are the study of grammar, vocabulary and literature. The approach is a deductive one, with the emphasis on conscious learning. The ability to receive the written message and the ability to express oneself in written are the most practiced skills. The native language of the students is extensively used, the techniques used being translations, reading texts, grammar exercises and vocabulary. The roles of the teacher are as follows: manager, coordinator and evaluator of the students, the interaction in the classroom taking place especially between the teacher and the students (frontal approach). Correcting students is very important because the emphasis is on accuracy. The main objective of The Direct Method is to teach students to communicate in a foreign language. Translation is not allowed, the teacher using the real world, images, pantomime to suggest meaning. The mother tongue is not used at all. Grammar is taught inductively. Students practice vocabulary in context. The techniques used are: conversation, reading aloud, exercises, compositions, repetitions. The teacher's role is to be a partner of the student. The interaction takes place between the teacher and the students, but also between the students and the students. Presentation, Practice, Production (PPP) is the British version of the audio-lingual method, notes Jeremy Harmer (2004, p. 80). It consists of three stages. In the first stage the teacher introduces the elements of language to be assimilated. Students practice using reproductive and rehearsal techniques. The third stage concerns the use of language presented and assimilated in an original and authentic way by the students. As with the audio-lingual method, vocabulary and grammar are taught inductively. Communication takes precedence, since the mother tongue is not used. The model is the teacher, who is the one who coordinates the activity. Because it is a method based on communication and evaluation is done all this way. The Communicative Approach or Communicative Language Teaching (CLT) has as main objective is students' fluency. Emphasis is placed on "real" communication (Harmer,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

2004, p. 85). All four dimensions of language teaching are developed: the ability to express oral expression, the ability to receive the oral message, the ability to receive the written message and the ability to express oneself in writing. The learners' communicative skills are developed by linking grammatical development to the ability to communicate. Grammar is taught in relation to a communicative task, thus creating a need for specific items of grammar . The students' mother tongue is not used. The techniques used are: discussions, debates, role-playing, written communicative activities, drama, etc. The roles of the teacher are those of facilitator and manager of the students' activity, but also of their partner, the interaction taking place especially between students. Authentic and interesting materials are used in order for the students to make connections with their own language and culture. Errors are tolerated especially during communication activities, when the emphasis is on fluency. Students are evaluated both orally and in writing. Grammar is at the heart of spoken and written communication and allows us to be clearly understood by others. Teaching grammar is fundamental in the process of acquiring a foreign language. Without grammar we can hardly speak, and if we do, it will not be very correct and concrete. Grammar has long been a subject of study and although the methods of studying grammar have changed dramatically lately, the reasons for studying grammar have remained essentially the same. Grammar allows people to communicate what they want to express in a way that can be understood clearly. Explicit knowledge of grammar is very important, as it gives us a more conscious control and choice over the language. By fostering explicit knowledge of grammar, per formative tasks will hopefully become implicit over time. Poor use of grammar can lead to blurring of messages, which affects our ability to communicate and can hinder the strengthening of relationships – an important skill for the development of young people. The correct use of grammar, on the other hand, makes listening and reading easier, making communication more enjoyable and impact more positively on relationships. Grammatical competence is defined in the CEF as follows: knowledge of, and ability to use, the grammatical resources of a language[...]. Grammatical competence is the ability to understand and express meaning by producing and recognizing well-formed phrases and sentences in accordance with these principles (as opposed to memorizing and reproducing them as fixed formulae).|| (Council of Europe, 2001, pp112-113). By teaching grammar, young people become even better prepared for the world of work. Discussion on how to teach grammar effectively and how to provide effective grammar practice for students has always been a major concern for both language teachers and learners. In order to make a grammar instruction

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

meaningful, there are some reason to take into consideration: students need to think critically when given grammar concepts and rules; they have a better understanding of grammar if the grammar instruction is sequenced; students need regular practice of what they are being taught; students need to acquire grammatical skills that will allow them to be able to transfer their comprehension of grammar knowledge to reading, writing, and real life.

Brown (2001) mentioned that grammar should be taught in accurate communicative contexts, thus encouraging fluency and accuracy. He also offered a set of guidelines for teaching grammar for effective communication: simple explanations, clear examples, relevant visual teaching aid; grammar should be presented in an interesting, motivating way for the students, taking into account learners' cognitive style, as well.

BIBLIOGRAPHY:

1. Batstone, R. and R. Ellis. 2009. Principled grammar teaching. *System* 37: 194–204
2. Brewster, J., Ellis, G. & Girard, D. 1992. *The Primary English Teacher's Guide*. London: Penguin.
3. Brown, H. Douglas. 1994. *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. New Jersey: Prentice Hall.
4. Canale, M. And M. Swain. 2006. —Theoretical Bases of Communicative Approach to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics* 7/1-74.5.
5. Celce Murcia, Maianne (Ed). 2001. *Teaching English as a Second Foreign Language*. Boston, MA: Heinle and Heinle Thomson Learning.
6. Coghill, Jeffrey and Stacy, Magendanz. 2003. *English Grammar*. New York: Wiley Publishing, Inc.
7. Cross, David. 1995. *A Practical Hand book of Language Teaching*. London: Phoenic ELT.
8. Harmer, Jeremy. 2010. *How to Teach English: An Introduction to the Practice of English Language Teaching*. Essex: Longman.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЯ ЗАБОЛЕВАНИЯ У БОЛЬНЫХ С ХРОНИЧЕСКОЙ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ, РЕЗИСТЕНТНЫХ К АНТИАГРЕГАНТНОЙ ТЕРАПИИ.

Реймбаева А.А., Ходжанова Ш.И., Кузиев М.О., Мавлонов С.С.

Ташкентская медицинская академия

Актуальность проблемы. Неэффективность лечения клопидогрелом лучше всего определяется как возникновение тромботического/ишемического события во время терапии клопидогрелом у пациентов с ХСН. Неудача лечения может быть результатом несоблюдения пациентом режима лечения или неадекватного антиагрегантного ответа на клопидогрел. Поскольку множественные сигнальные пути опосредуют активацию тромбоцитов и возникновение тромботических событий, нельзя ожидать, что стратегия лечения, направленная против одного пути, предотвратит возникновение всех событий.

Цель исследования. Оценить распространенность и связанные с ней факторы риска резистентности к клопидогрелу у пациентов с ишемической болезнью сердца осложненным ХСН с высоким индекс массы тела.

Материалы и методы исследования. Обследовано 55 больных с ХСН (20 женщины, 35 мужчины). Пациенты были в возрасте 59 ± 8 лет. Пациенты получали регулярное лечение клопидогрелом (75 мг ежедневно в течение одного месяца). Агрегация тромбоцитов определяли с помощью лазерного агрегометра Алат-2 Биола.

Результаты. Пациентами с лекарственной устойчивостью чаще были женщины (65,9% против 25,9%, $P=0,02$) с повышенным индексом массы тела ($32,7 \pm 7,9$ кг/м² против $28,6 \pm 4,9$ кг/м², $P=0,03$). В исследование были включены 55 пациентов с хронической сердечной недостаточностью (35 мужчины, средний возраст 58 ± 9 лет, 20 женщины, 56 ± 8 лет), принимавшие клопидогрел по 75 мг в сутки. По сравнению с пациентами, резистентными к клопидогрелу (11 пациентов (20%), пациенты, у которых было продемонстрировано эффективное ингибирование клопидогрела, имели значительно более низкий индекс массы тела ($25,8$ кг/м² против $27,9$ кг/м², $P < 0,05$).

Выводы. Клопидогрел является золотым стандартом и применяется у пациентов с хронической сердечной недостаточностью. Результаты исследования показали, что существует связь между развитием резистентности к клопидогрелу и индексом массы тела. У пациентов с

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

хронической сердечной недостаточностью с высоким индексом массы тела чаще развивается резистентность к клопидогрелу.

Использованная литература:

Udaya S Tantry, PhD Charles H Hennekens, MD, DrPH James L Zehnder, MD Paul A Gurbel, MD. „ Clopidogrel resistance and clopidogrel treatment failure”

Thuy Anh Nguyen MSc, Pharm. „ Resistance to clopidogrel: A review of the evidence”

Stephen D. Wiviott, M.D., Eugene Braunwald, M.D., Carolyn H. McCabe, B.S., Gilles Montalescot, M.D., Ph.D., Witold Ruzyllo, M.D., Shmuel Gottlieb, M.D., Franz-Joseph Neumann, M.D., Diego Ardissino, M.D., Stefano De Servi, M.D., Sabina A. Murphy, M.P.H., Jeffrey Riesmeyer, M.D., Govinda Weerakkody, Ph.D., et al „ Prasugrel versus Clopidogrel in Patients with Acute Coronary Syndromes”

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/?term=Feher%20G%5BAuthor%5D>

„ Clinical importance of aspirin and clopidogrel resistance”

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

G'ARAZ YOKI PAST NIYATLARDA SODIR ETILADIGAN
JINOYATLARNING JINOYATNI KVALIFIKATSIYA QILISHGA
TA'SIRI.

MAMURJONOV SHAHBOZ MANSUR O'G'LI

Toshkent davlat yuridik universiteti "Jinoyat qonunchiligini qo'llash nazariyasi va amaliyoti" soha mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi jinoyatni kvalifikatsiya qilish tushunchasi, g'araz yoki past niyatlar motivi bilan sodir etilgan jinoyatlarning tavsifi va ularning jinoyatlarni kvalifikatsiyasiga ta'siri bayon etilgan.

Shu bilan birgalikda milliy qonunchiligimizda ushbu turdagi motivlarning jinoyatlarning kvalifikatsiyasidagi ahamiyati borasida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: jinoyatlarni kvalifikatsiyasi, g'araz niyat, past niyatda jinoyatni sodir etish.

Аннотация: В данной тезис описывается понятие классификации преступлений, описание преступлений, совершенных со злым умыслом или низкими намерениями, и их влияние на классификацию преступлений.

В то же время наше национальное законодательство дает информацию о значении этих видов мотивов при квалификации преступлений.

Ключевые слова: квалификация преступлений, злой умысел, совершение преступления с низшим умыслом.

Abstract: This thesis describes the concept of crime classification, the description of crimes committed with malice or low motives and their influence on crime classification.

At the same time, our national legislation provides information on the importance of these types of motives in the qualification of crimes.

Key words: qualification of crimes, malicious intent, committing a crime with low intent.

Jinoyat huquqi tizimidagi jinoyatlarning kvalifikatsiyasi - bu sodir etilgan qilmishning ijtimoiy xavflilik belgisini tashkil etuvchi belgilari bilan jinoyat belgilari o'rtasidagi bog'liqlikni solishtirish va baholashdan iborat bo'lgan jinoyat qonunchiligidagi muhim jarayondir. Shundan kelib chiqib, jinoyat huquqi normasida nazarda tutilgan jinoiy qilmish belgilari bilan jinoyatning haqiqiy belgilarining mos kelishi haqida xulosa chiqariladi.

Jinoyat huquqi jinoyatlarni kvalifikatsiya qilishning huquqiy asosini, ya'ni jinoyat tarkibini jinoiy javobgarlik uchun yetarli va zaruriy asos sifatida ifodalaydi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Jinoyat tarkibining aksariyat qismi mamlakatimiz Jinoyat kodeksining Maxsus qismining tegishli moddalarida, qolganlari ushbu kodeksning Umumiy qismining moddalarida ko'rsatilgan.

Shuningdek, kvalifikatsiya qilishda jinoyat tarkibi muhim element hisoblanadi. Asosan jinoyatlarni malakalash shunga qarab amalga oshiriladi. M.H.Rustambayev jinoyat tarkibi bo'yicha "Jinoyat tarkibi – jinoiy javobgarlikning asosi bo'la turib, istalgan jinoyatni kvalifikatsiya qilishning muhim sharti – yuridik asosi bo'lib xizmat qiladi" degan qarashni ilgari suradi¹.

N.F.Kuznetsova keltirgan talqin bo'yicha jinoyatni kvalifikatsiya qilish – Jinoyat kodeksi Umumiy va Maxsus qismlarining muayyan normasida nazarda tutilgan ijtimoiy xavfli qilmishning belgilarini sodir etilgan jinoyat tarkibi belgilariga solishtirib, ularning mosligini aniqlashdir. Bizning fikrimizcha jinoyatni kvalifikatsiya qilish sodir etilgan qilmishni Jinoyat kodeksining Maxsus qismida keltirilgan moddalarga mos kelishini aniqlashdan iboratdir.

Ba'zi bir olimlar jinoyatni kvalifikatsiya qilishda qilmishni kvalifikatsiya qilishni tafakkur bilan bog'liq bo'lgan mantiqiy jarayon sifatida e'tirof etishadi².

Jinoyat uchun javobgarlikni yegillashtiruvchi holatlar mavjud bo'lganidek, og'irlashtiruvchi holatlar ham mavjud. Biz tahlil qilayotgan g'arazli yoki past niyatlarda jinoyat sodir etish motivi og'irlashtiruvchi holat sifatida baholanadi.

G'arazli yoki past niyatda sodir etilgan jinoyatlarning jinoyatni kvalifikatsiya qilishga ta'siri shundan iboratki, ular jinoyatchining aybdorlik darajasini aniqlashda va tegishli jazo tayinlashda hisobga olinishi mumkin.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra Respublika kesimida g'arazli yoki past niyatlarda sodir etilgan jinoyatlar ko'plab keltirilgan. Misol uchun, 2019–2021-yillarda JKning 125-moddasi ikkinchi qismi "b" bandi bilan jami 3 ta, JKning 131-moddasi birinchi qismi bilan jami 459 ta, JKning 137-moddasi ikkinchi qismi "b" bandi bilan 57 ta, JKning 139-moddasi uchinchi qismi "g" bandi bilan 140 ta, JKning 141¹-moddasi ikkinchi qismi "b" bandi bilan 26 ta, JKning 1412-moddasi ikkinchi qismi "v" bandi bilan 10 ta, JKning 209-moddasi birinchi qismi bilan 2.341 ta, JKning 227-moddasi birinchi qismi bilan 1.549 ta, JKning 228¹-moddasi birinchi qismi bilan 1 ta, JKning 2301-moddasi birinchi qismi bilan

¹ M.H.Rustambayev. O'zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi kursi. I tom. Jinoyat haqida ta'limot: darslik. 2-nashr (to'ldirilgan va qayta ishlangan) – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Harbiy-texnik instituti, 2018. – B. 137.

² Yepixin.A.Yu. Kvalifikatsiya prestupleniy: uchebnoye posobiye. – Сыктывкарский государственный университет, 2005. – S.6., Teoreticheskiye osnovy kvalifikatsii prestupleniy: uchebnoye posobiye. Plotnikov A.I. Orenburg: Izd-vo OI MGYUA, 2001. – S.8, Irkaxodjayev A.K., Xolikulov U.Sh. Jinoyatlarni kvalifikatsiya qilishning ilmiy asoslari: o'quv qo'llanma. – T.:TDYUI nashriyoti, 2007. – B 4

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

22 ta, JKning 237-moddasi ikkinchi qismi “b” bandi bilan 98 ta jinoyat ishi ro‘yxatga olingan³.

G‘arazgo‘ylik–bu shaxsni jinoyat sodir etishiga undaydigan, o‘zi va boshqa shaxslar uchun turli xil moddiy foydani qo‘lga kiritishga qaratilgan qilmish (pul, buyum, mol-mulk, uy-joy huquqi) yoki moddiy xarajatlardan qutulish maqsadida (qarz, aliment to‘lamaslik) sodir etilgan qilmish demakdir⁴.

G‘arazli va past niyatli jinoyatlarda, jinoyatchi tomonidan amalga oshirilgan harakatning maqsadi va niyatiga bog‘liqdir. G‘arazli jinoyat, jinoyatchi tomonidan qasd bilan bajarilgan jinoyatdir. Bu yerda jinoyatchi harakatini boshqa shaxsga zarar berish, malum bir maqsadni amalga oshirish yoki qonunni buzish maqsadida bajaradi. Past niyatli jinoyat esa, g‘arazdan farqli o‘laroq jinoyatchi tomonidan moddiy maqsadni ko‘zlamasdan, jabrlanuvchini kamsitish, unga ruhiy azob berish orqali bajarilgan jinoyatdir. Jinoyatchi harakatini bajarish uchun aslida moddiy zarar keltirmasdan jinoyat sodir etadi. Bu turdagi jinoyatlar odatda qasdli jinoyatlardan past darajada hisoblanadi va jazolari og‘irroq bo‘ladi.

Jinoyat kodeksining 8-bo‘limi, ya’ni “Atamalarining huquqiy ma’nosi” bobida “G‘arazgo‘ylik niyatlari – sodir qilingan jinoyatdan moddiy yoki boshqacha mulkiy yo‘sindagi foyda olish yoxud moddiy xarajatlardan qutulishga intilishda ifodalangan niyat” deb ta’rif beriladi. Mazkur tushunchadan g‘araz bilan tamagirlikning bir-biriga o‘xshash tushunchalar ekanligini bilishimiz mumkin. Negaki, tamagirlikda ham moddiy manfaatga erishish ko‘zlanadi. U.A.Zakirova o‘z dissertatsiyasida g‘arazgo‘ylik va tamagirlik atamalarini Jinoyat kodeksidan chiqarib, yagona atama sifatida “g‘arazli atama”⁵ kiritilishini taklif qiladi. Bunga asos sifatida mazkur ikki atamaning bir xil ma’no anglatishini hamda “Normativ-huquqiy hujjatlar to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonuni bilan tasdiqlangan Normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini, shuningdek, ularga ilova qilinadigan axborot-tahliliy materiallarni yuridik-texnik jihatdan rasmiylashtirishning Yagona uslubiyotining 7-bandi⁶ga muvofiq tushunchaning yoki atamaning ta’rifi uning mazmunini to‘liq ochib berishi, tushunchani yoki atamani aynan shu tushunchaning o‘zi va atama orqali, shuningdek, o‘zi

³ <https://www.Stat.uz>

⁴ <https://www.fayllar.org>

⁵ U.A.Zakirova. Jinoyat motiviga ko‘ra qilmishni kvalifikatsiya qilishning nazariy va amaliy muammolari. Ilmiy daraja uchun diss...: T-2023. B 156.

⁶ Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. 20.04.2021. 03/21/682/0354-son; Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. 03.03.2022. 03/22/756/0180-son; 04.08.2022. 03/22/787/0708-son. 27.10.2022.03/22/796/0966-son

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

ta'riflanishi lozim bo'lgan boshqa tushuncha va atamalar orqali ta'riflashga yo'l qo'yilmaydigan normani keltiradi.

Shuningdek, jinoyatning g'arazli yoki past niyatli ekanligiga qarab, uning qanday ko'rsatilishi va qanday jazolashga ega bo'lishi ham o'zgaradi. Jinoyatning g'arazli yoki past niyatli bo'lishi, jazolar va qonun hukmiyatiga ta'sir qiladi.

Har bir jinoyatning g'arazli niyati turlicha namoyon bo'ladi. Odatda amalda u juda sodda tarzda o'rnatiladi, ammo uning mavjudligi yoki yo'qligini aniqlashni qiyinlashtiradigan vaziyatlar yuzaga keladi. Albatta, g'arazli niyat ko'pchilik jinoyatlarni sodir etishga turtki bo'lishi mumkin, agar u jinoyatning asosiy yoki malakaviy belgisi sifatida ko'rsatilgan bo'lsa, u kvalifikatsiya paytida hisobga olinadi.

G'arazli yoki past niyatlarda sodir etiladigan jinoyatlar ko'p hollarda o'zgaralar mulkini olib qo'yish yoki unga egalik qilish bilan bog'liq holatlarda sodir etiladi. Shu nuqatayi nazardan Jinoyat kodeksida bir nechta moddalarda g'arazli niyatda jinoyat sodir etilishi keltiriladi.

G'arazli niyatlarda (JK 1411-m. 2-q. "b"; g'arazgo'ylik yoki boshqa past niyatlarda (JK 125-m. 2-q. "b" b; 137-m. 2-q. "b" b; 139-m. 3-q. "g" b; 227-m.1-q.); g'arazli yoki boshqa(cha) past niyatlar (JK 56.; 131-m. 1-q; 133-m. 2-q. "a" b; 1412-m. 2-q. "v"; 202-m.; 2301-m. 1-q.); g'arazgo'ylik bilan (178-m. 2-q. "a" b.); g'arazgo'ylik yoki boshqa manfaatlarni ko'zlab (JK 209-m. 1-q.); g'arazgo'ylik yoki boshqa shaxsiy manfaatlarni ko'zlab (JK 2281-m.); g'arazgo'ylik niyatlarida (237-m. 2-q. "b" b.) qo'llanilgan.

O'zganing mulkini g'arazli niyatlarda egallash asosan talon-taroj qilishda sodir etilishini keltirib o'tdik. Bu borada yuridik soha vakillarining fikrlarini keltiramiz. M.H.Rustambayevning fikriga ko'ra talon-taroj qilish o'zgaralar mulkini o'z foydasi, boshqa shaxslar foydasiga qonunga xilof tarzda va bepul o'ziga qaratib olishdir⁷. Q.Abdurasulova jinoyat sodir etish vaqtida g'araz ham tamagirlik niyati kabi ijtimoiy xavfli qilmishni sodir etish asosida, moddiy foyda olish istagida yotadi. Tamagirlik maqsadi firibgarlikning zaruriy belgisi hisoblanadi deb ta'kidlaydi⁸

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida "past niyatlar" atamasi ham qo'llanilgan va past niyatlar tushunchasi mazkur kodeksda nazarda tutilgan bir qancha jinoyatlarni kvalifikatsiya qilishda zaruriy belgi sifatida belgilanadi.

⁷ Qobulov R. Mulni talon-taroj qilish nima? / Hayot va qonun. – Toshkent, 1996. – № 10-11.–B.53.

⁸ Abdurasulova Q.R. Firibgarlikning jinoyat huquqiy muammolari. Yurid.fan.nomzodi...diss.– Toshkent, 1996. – V.66-67.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

G'arazli niyatlar moddiy shakldagi manfaatni ko'zlab sodir etiladigan bo'lsa, ya'ni o'zga shaxsga tegishli bo'lgan mablag'ni egllash kabi past niyat esa nomoddiylikni ko'zlaydi. Shu bilan birga past niyatda jinoyat sodir etish asosan kimdandir qasd yoki o'ch olish maqsadida amalga oshiriladi. Bunda bir insonning ikkinchi insonda husumati bo'ladi. Bir shaxs ikkinchi shaxsga tegishli bo'lgan oilaviy sirlarini jamiyat oldida past niyatlarda undan o'ch olish maqsadida tarqatadi. Bu holatda tarqatgan shaxs tomonidan ko'zlangan maqsad uning odamlar oldida sharmanda bo'lishi, yaqinlari orasida bosh ko'taraolmay yurishini xohlashdir.

M.Sh.Najimov g'arazgo'ylik yoki past niyatlarga o'ch yoki qasd olishni kiritish maqsadga muvofiq emas⁹—deya fikr bildiradi. Fikr yuritishimizcha o'ch yoki qasd olish g'arazgo'ylik va past niyatlarda sodir etiladi. Biroq g'araz, xudbinlik, hasad motivlarini ham qo'shishimiz o'rinli bo'ladi. Sababi bir shaxs tomonidan ikkinchi shaxsni ko'ra olmaslik holatlari, uning muvaffaqiyatiga hasad qilish. Bu holatda jinoyatni sodir etayotgan shaxs moddiy manfaatni ko'zlamasdan, o'zga insonni rivojlanishiga hasad qilib, unga zarar yetkazadi.

Aniqroq aytadigan bo'lsak, A. ismli shaxs o'zi bilan bir mahallada yonmayon yashovchi B. ismi qo'shnisining tadbirkorlik bilan bilan shug'ullanib, o'z mablag'larini ko'paytirayotganidan hamda mahalladagi qolgan qo'shnilari orasida hurmati oshib borayotganligiga hasad qilib, unga tegishli bo'lgan mulklarga zarar yetkazishni boshlaydi. Bu holatda u hech qanday moddiy mablag' ko'zlamasdan, qo'shnisini zarar ko'rishini xohlaydi.

Past niyatlar atamasiga yuridik darslik va ilmiy tadqiqot ishlaridan boshqa manbalarda ta'rif berilmaydi. Shuningdek, postsovet mamlakatlarining ko'pida past niyat atamasi qo'llanilgan bo'lib, qilmishning zaruriy belgisi sifatida qo'llaniladi.

Amaliyotda asosan past niyatlardagi jinoyatlarning kvalifikatsiyasi borasidagi muammolar yetarlicha ekanligini ko'rishimiz mumkin. Raqamlar bilan quyidagilar ketiriladi, kodeksning 125-moddasi 2-qismi "b" bandi bilan respublika kesimida 2021-yilda Namangan viloyatida 1 ta, 2020-yilda Farg'ona viloyatida 1 ta, 2019-yilda Buxoro viloyatida 1 ta jinoyat ishi ro'yxatga olingan¹⁰. Mazkur holatlarda past niyatlar mavjud bo'lmaganligi sababli qayta malakalangan.

⁹ Нажимов М. (2022). Вопросы ответственности за преступление разглашения тайны усыновления. *Ренессанс в парадигме новаций образования и технологий в XXI веке*, (1), 248–250. <https://doi.org/10.47689/innovations-in-edu-vol-iss1-pp248-250>

¹⁰ O'zbekiston Respublikasi Oliy sudinig 2019–2021 yillarda JK ayrim moddalari bilan ko'rilgan jinoyat ishlari soni yuzasidan hududlar kesimidagi statistik ma'lumotnoma. 25.02.2022 yil. 07/14-1680-82-son

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2024

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi // 01.05.2023 – <https://lex.uz/docs/-6445145>;
2. O‘zbekiston Respublikasining 1994-yil 22-sentyabrda qabul qilingan O‘RQ-2012-XII-sonli Qonuni bilan tasdiqlangan O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi // <https://lex.uz/docs/-111453>;
3. U.A.Zakirova. Jinoyat motiviga ko‘ra qilmishni kvalifikatsiya qilishning nazariy va amaliy muammolari. Ilmiy daraja uchun diss: T-2023. B 156;
4. M.H.Rustambayev. O‘zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi kursi. I tom. Jinoyat haqida ta’limot: darslik. 2-nashr (to‘ldirilgan va qayta ishlangan) – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Harbiy-texnik instituti, 2018.;
5. O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudining 2019–2021 yillarda JK ayrim moddalari bilan ko‘rilgan jinoyat ishlari soni yuzasidan hududlar kesimidagi statistik ma’lumotnoma. 25.02.2022 yil.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS ON TEACHING
COMPOUND SENTENCES

Arabboyeva Makhfuzakhon Akramjonovna

Andijan State Pedagogical Institute

Teacher of the Uzbek Language

and literature department.

Utanova Vazirakhon Makhmudjon kizi

Andijan State Pedagogical Institute

Uzbek language and literature

3rd stage student

Annotatsiya: Ushbu maqolada 9-sinf ona tili darsida o‘tiladigan qo‘shma gap qismlarini bog‘lovchi vositalarning semantik, sintaktik xususiyatlari hamda ularning o‘qitilishiga oid metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlari: Sintaksis, qo‘shma gap, bog‘langan qo‘shma gap, bog‘lovchisiz qo‘shma gap, kesim, bog‘lovchi, yuklama.

Аннотация. В статье представлены семантические и синтаксические особенности союзов и методические рекомендации по их преподаванию на уроке родного языка в 9 классе.

Ключевые слова. Синтаксис, составное предложение, связное составное предложение, составное предложение без соединительного, отрезка, связного, нагрузки.

Abstract. The article presents the semantic and syntactic features of conjunctions and methodological recommendations for their teaching in the native language lesson in the 9th grade.

Keywords. Syntax, compound sentence, connected compound sentence, compound sentence without connecting, segment, connected, load.

The syntax of the compound sentence is taught starting from the 2nd section of the 9th grade mother tongue textbook. This topic is considered a very difficult topic for schoolchildren to learn. Therefore, teaching this syntactic device to students requires good knowledge and skills from the teacher, in addition to the information given in the textbook. “The interpretation of compound sentences in our textbooks is very complicated. It is composed of two or more simple sentences based on content, grammatical form and tone. Its simple sentences are connected to each other by conjunctions, prepositions, auxiliaries, relative clauses, verb forms,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

and tone.”¹

In the topic “Simple and Compound Sentences” “An important sign for a sentence is the hyphen.” The number of clauses is the basis for dividing sentences into simple and compound sentences.² it is said. “It is impossible to thoroughly study the classification of compound sentences without instilling in the minds of the students the interpretation that the clause is the center of the sentence.”³

In this regard, “In terms of linguistic structure, the difference between a compound sentence and a simple sentence is clear to a certain extent. More precisely, if the part formed in a simple sentence is one, then in a compound sentence it is more than one, and it is formed by combining more than one simple sentences in terms of content and grammar.”⁴ A participle that is formed, that is, has participle forms (affirmation, negation, inclination, tense, person-number, meanings) expresses a separate sentence, can form the center of a specific sentence. Therefore, sentences with two or more formed clauses (but if the clauses in such sentences are not in the form of united clauses) are considered compound sentences. it is appropriate to quote his thoughts.⁵

For example: Our duty is to read - a simple sentence; Our duty is to study and research. In these sentences, all the meanings of participles are determined: confirmation, certainty (modal meaning), present tense, third person meanings, but they do not have material indicators. It is generally represented by a zero index. It is because of the presence of these meanings that it is considered a syntactic unit. But the statement that our task is to study and research is considered simple. Because “the sentence is a clause expressed by two or more noun units (words, phrases, phrases), and the means forming the clause are expressed only in the following clause and are related to all of them”, such a multi-clause sentence is considered a compound sentence.

At this point, the teacher is responsible for clarifying the issue. It is effective to use the FSMU method to solve the problem:

---

¹ B. To‘xliyev, M. Shamsiyeva, T. Ziyodova “O‘zbek tilini o‘qitish metodikasi” 2006. –B 163

² 9-sinf ona tili darsligi N. M. Mahmudov, A. Nurmonov, A. Sh. Sobirov Toshkent- 2019. –B 17.

³ B. To‘xliyev, M. Shamsiyeva, T. Ziyodova “O‘zbek tilini o‘qitish metodikasi” 2006. –B 164.

⁴ R. Sayfullayeva, B. Mengliyev, G. Boqiyeva, M. Qurbonova, Z. Yunusova, M. Abuzalova “Hozirgi o‘zbek adabiy tili” 2009. –B 391

⁵ N. Rasulova “Ona tilidan ma‘ruzalar” 2018. –B 126.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Opinion - Sentences with two or more formed clauses (but if the clauses in such sentences are not in the form of united clauses) are considered compound sentences.

Reason - In these sentences, all the meanings of participles are determined in each participle: affirmation, certainty (modal meaning), time, person.

Example - Our task is to study and research.

General opinion - So, if the part formed in a simple sentence is one, then in a compound sentence it is more than one, and it is formed by combining more than one simple sentences in terms of content and grammar.

Regarding the use of conjunctions in conjunctions, the negative conjunction na..., na; simile -comparative conjunction as if, as if, like⁸; when explaining the topic of the conjunctions connected with the help of subtractive connective, it is necessary to mention that they are connective-loading.

The auxiliary na-na has been considered a negation conjunction as a type of equal conjunction. The linguist G. Abdurahmanov calls it a negation connector and shows that it also has the characteristic of predicate. In fact, this helper acts as both a binder and a downloader. When it acts as a connector, it gives the meaning of negation to some equal parts (components) and connects them: There is no meaning in his words, nor modesty in his actions. (O.). This auxiliary word acts as a predicate and appears in sentences with a negative content and shows a negative meaning: The chairman's son neither studies nor works anywhere.

The auxiliary “as” takes part in simple and compound sentences with the meaning of simile or comparison. In simple speech, it is closer to loading: Tursunoy seemed to accompany the song with his heart. (A. Mukh.). Something like a smile appeared on the old woman's face. (A. Kah.). As if the auxiliary in a compound sentence serves as one of the grammatical devices connecting the parts of a simple sentence, that is, in a compound sentence, unlike its function in a simple sentence, it is not only a predicate, but a linking predicate: Tomorrow will be a marriage , as if I were his wife. (Oyb.) He shouted so that the whole room seemed to shake. (A. Kah.)⁶

---

⁶ R. Sayfullayeva, B. Mengliyev, G. Boqiyeva, M. Qurbonova, Z. Yunusova, M. Abuzalova “Hozirgi o‘zbek adabiy tili” 2009. –B 277.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

In addition, when the students are given the task of creating sentences using the word if, which serves to connect the parts of the connected sentence, most of the students write sentences like: If there is an event at our school, I will also participate they make It is necessary to explain that the parts of such sentences are considered as a conjunction with a subordinate clause. In this case, if the word if comes at the end of the first part, it is a subordinate clause, and if the word if comes after the compared clause in the structure of the second clause, then such a sentence is a dependent clause. it is necessary to mention that it is calculated.

The final “perception” part of the map is filled in by the students, a final decision is made and presented to the teacher. In order to further strengthen the acquired knowledge, the teacher will listen to the audio text for the students. The students distinguish the conjunctions connected by means of “if” and the adverbial clauses expressed by the participle “if”. In addition, performing resourcefulness exercises with students also gives effective results. Such exercises not only increase students' grammatical knowledge, but also their cognitive skills. For example, finding out which type of compound sentence the question of a logical test belongs to forms the student's grammatical knowledge, and choosing the correct option shows their creativity.

Formal syntax in the classification of compound sentences in many cases relies on their speech characteristics, external signs. Substantial syntax classification is based on the linguistic essence of the compound sentence. Therefore, when teaching topics about compound sentences, it is necessary to provide as much information as possible about all syntactic devices that can be used in the communicative speech process. For example, adverbs in speech: -b(-ib), -guncha (-kuncha, -kuncha), -gach (-kach, -kach); Compound sentences with -

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

sa ham and -sa-da units are used a lot. Spring came and the days began to warm - the reason, the relationship of time; By the time my month comes, I have to finish all the work - time relation; Even if the sun rises, the day is cold - it would be appropriate if information such as the relationship of no obstacle is given in the textbook.

In short, it is the main task of the modern mother tongue teacher not only to memorize the rules, but also to form the ability to use these memorized rules in solving the problems encountered in everyday life. It should be one of the goals of the student to develop the manners of speaking meaningfully in his native language. When performing the tasks and exercises given in the textbook about the types of compound sentences, it is necessary to pay attention to the semantic features of any grammatical unit. If the student knows the semantic features of the linguistic unit he uses in his speech, any speech process becomes effective for him. After all, the main task of language education is not only to give students knowledge, but also to improve their language skills through this knowledge. As long as the acquired knowledge of the language does not become a skill, it will remain useless.

REFERENCES:

1. 9-sinf ona tili darsligi N. M. Mahmudov, A. Nurmonov, A. Sh. Sobirov Toshkent- 2019. –B 17.
2. B. To‘xliyev, M. Shamsiyeva, T. Ziyodova “O‘zbek tilini o‘qitish metodikasi” 2006. –B 164.
3. R. Sayfullayeva, B. Mengliyev, G. Boqiyeva, M. Qurbonova, Z. Yunusova, M. Abuzalova “Hozirgi o‘zbek adabiy tili” 2009. –B 391.
4. N. Rasulova “Ona tilidan ma’ruzalar” 2018. –B 126
5. 9-sinf ona tili darsligi N. M. Mahmudov, A. Nurmonov, A. Sh. Sobirov Toshkent- 2019. –B 71.

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

**RELATIONSHIP OF OTHER TYPES OF DISEASES WITH EYE
DISEASES**

**Yuldashev Bakhrom Sabirjanovich¹, Karimov Rasulbek Khasanovich²,
Ruzmetova Dilfuza Tulibaevna³, Rajapov Sarvar Safarboevich⁴
Department of Pathomorphology, Urganch Branch, Tashkent Medical
Academy, associate professor¹.**

**Tashkent Medical Academy, Urganch branch, "Pathomorphology"
department, Ph.D².**

**Tashkent Medical Academy, Urganch branch, "Obstetrics and
gynecology" department, Ph.D³.**

**Assistant of the "Clinical anatomy and histology" department of
Urganch branch of the Tashkent Medical Academy⁴.**

Relevance of the topic: today, the occurrence of eye diseases as a result of their organic connection with other diseases is one of the urgent problems of medicine. According to the World Health Organization, there are 65 million blind patients on earth, and some diseases can be manifested by changes in the eye and deterioration of vision, so various measures are being developed and promoted to the public to visit an ophthalmologist once a year.

For example, to detect cancer-head cancer at an early stage, it is necessary to regularly examine the eyes and not be indifferent to changes. Bleeding of the retina can indicate leukemia, and changes in the pigmented membrane can indicate melanoma, which can damage not only the skin, but also the eye. It is for this reason that it is recommended to be examined by an ophthalmologist at least once a year.

Diabetic eye bleeding is one of the earliest symptoms of type 2 diabetes. In most cases, this symptom is observed before constant thirst, weakness and fatigue. If these symptoms are paid attention to in time, the development of the disease can be prevented by changing the lifestyle and diet.

Hypertension and heart disease - In studies conducted by specialists in the United States and Europe, it was found that there is a connection between the narrowing of small blood vessels in the eyes and heart disease. In addition, these symptoms may indicate the development of hypertension.

Multiple Sclerosis-Inflammation of the optic nerves is observed in 75 percent of patients suffering from multiple sclerosis. But it is necessary to consult a neurologist, not to diagnose arbitrarily.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

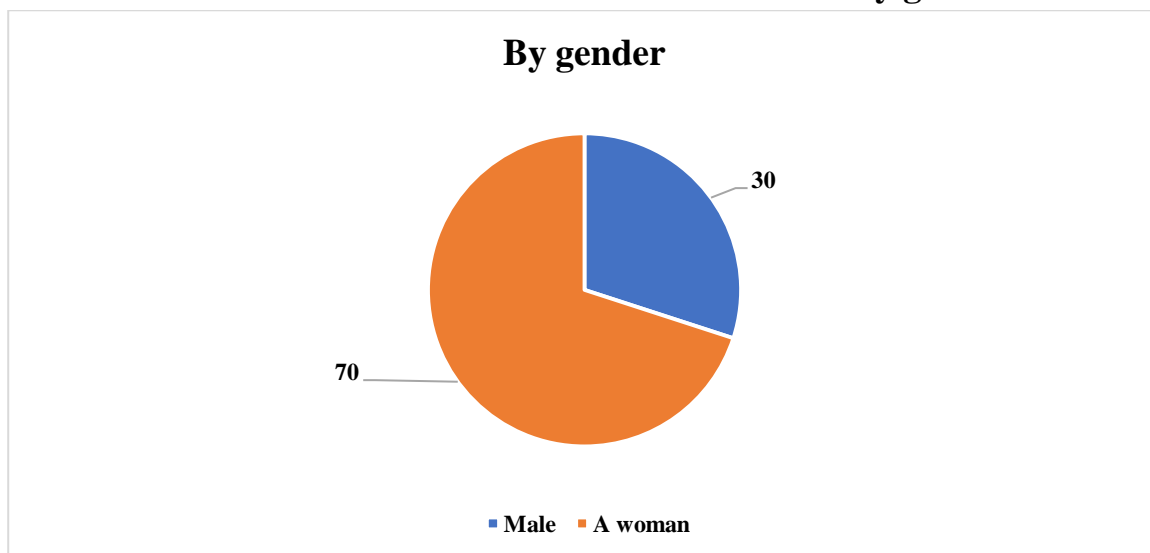
Rheumatoid arthritis-dry eye syndrome is the most common ophthalmological symptom of rheumatoid arthritis. It is known that every fourth patient suffering from rheumatoid arthritis has vision problems. The point is that sooner or later the inflammatory chemicals in the arthritis patient's body will eventually damage the eyeball.

Purpose of work: as the purpose of the work, the origin of the disease, its prevalence, and distribution by gender were studied among citizens living in the city of Urganch.

Inspection method and materials: as a method and material of examination, the appeals of people living in Urganch city to private clinics and their anamnesis, laboratory-diagnostics and instrumental instruments were conducted.

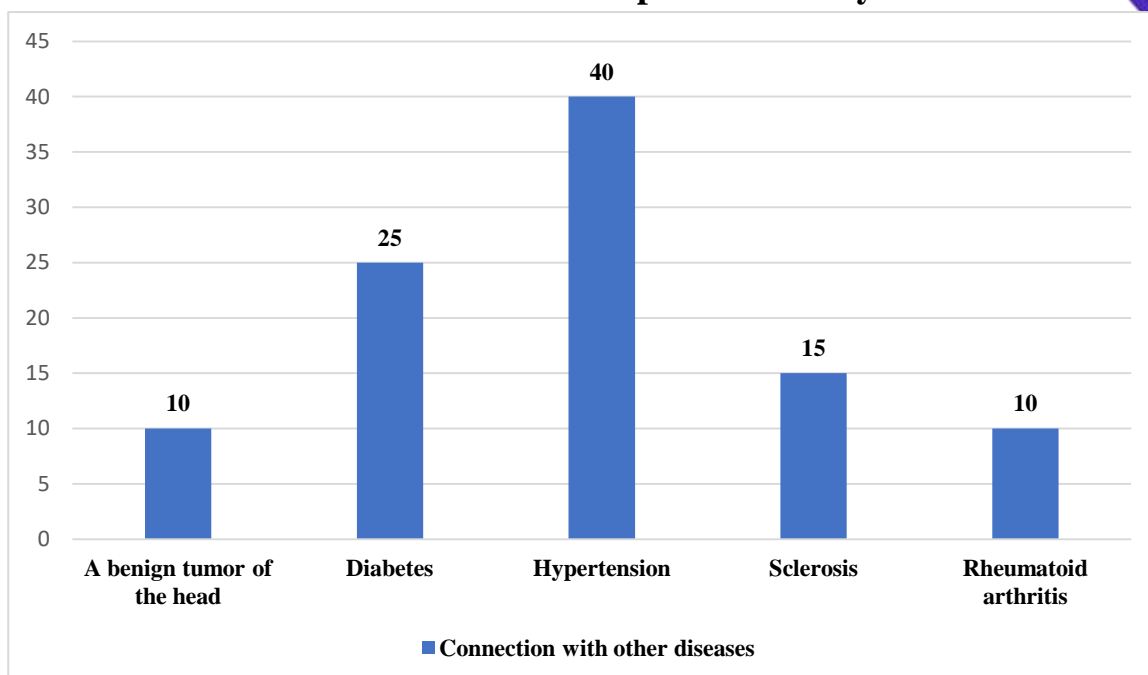
Results obtained: in connection with the conducted scientific work, the citizens who complained about eye diseases were examined by gender and the following result was determined, that is, the majority of the citizens who applied were women, which in turn was observed more in women than in men. Table 1.

Distribution by gender. Table 1.

When studying the closeness of eye diseases with other diseases, as a complication safe head cancer is 10% of people, diabetes is 25% of people, hypertension disease is 40% of people, sclerosis is 15% of people as a result, people with rheumatoid arthritis disease is 10 people 10% organized. Table 2.

Complications of eye disease. Table 2.

The results of the conducted examination showed that eye diseases are related to other diseases, mainly in the asoart site, and it was observed that it was more common in women with hypertension, that is, 40% of the diseases in 70 women were related to complications of hypertension.

When studying the age of the disease, it was found that it occurs mainly in women over 60 years old. The occurrence of the disease at such an age was attributed to the fact that they did not go to the 6-monthly check-up for the prevention of ophthalmological diseases, and did not take the medicines recommended by the medical staff on time.

Conclusions: In conclusion, it can be said that any eye the origin of the disease is related to the complication of other diseases. As a result, people with eye diseases are forbidden to visit the family polyclinic at their place of residence once every six months in order to prevent other diseases. Because the underlying disease may be a complication of another disease.

References:

1. Artikova D. O., Ruzmetova D. T. XORAZM VILOYATIDA HOMILADOR AYOLLARDA SIYDIK YO ‘LLARI INFEKSIYASINI KECHISHI VA UNGA OLIB KELUVCHI OMILLAR //INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENCE AND EDUCATION. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 3-4.

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

2. Bekchanov A. J. et al. Causes of death in infants born to women affected by Covid-19 disease //American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences (2993-2149). – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 34-38.
3. Khasanovich K. R., Tulibaevna R. D., Ziyaevich T. H. DISTRIBUTION OF PERINATAL DISEASE IN NEWBORN CHILDREN IN KHORZAM PROVINCE BY CITY AND DISTRICT AND CAUSES OF DEATH //World Bulletin of Public Health. – 2021. – Т. 5. – С. 82-85.
4. Каримов Р., Авезов М. Оценка перинатальных случаев смерти, уровня и состояния заболеваний уха, горла и носа //Журнал вестник врача. – 2021. – Т. 1. – №. 1. – С. 60-63.
5. Karimov R. X., Tursunov X. Z., Ruzmetova D. T. Modern approaches to perinatal disease in diabetes in pregnant women //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 11. – №. 12. – С. 173-179.
6. Karimov R. X., & Musaev U. M. (2023). ANALYSIS OF RESEARCH AND COMMISSION FORENSIC EXPERTISES CONDUCTED ON LIVING PERSONS. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences (2993-2149)*, 1(5), 61–63. Retrieved from <http://grnjournal.us/index.php/AJPMHS/article/view/423>
7. Каримов Р. Х., Мусаев У. М., Рузметова Д. Т. ЯТРОГЕНИЯ НА ПРИМЕРАХ ИЗ ПРАКТИКИ (По данным лет обзор) //International conference on multidisciplinary science. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 10-12.
8. Каримов, Р. Х., Мусаев, У. М., Рузметова, Д. Т., & Султанов, Б. Б. (2023, October). ЯТРОГЕНИЯ В НЕОНАТОЛОГИИ (ПО ДАННЫМ ЛЕТ. ОБЗОР). In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 1, No. 3, pp. 76-78).
9. Каримов Р. Х. и др. ВРАЧЕБНЫЕ ОШИБКИ В ПРАКТИКЕ АКУШЕРОВ-ГИНЕКОЛОГОВ //Past and Future of Medicine: International Scientific and Practical Conference. – 2023. – Т. 2. – С. 114-117.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

10. Kh K. R. et al. PATHOMORPHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF RESPIRATORY AIRCRAFT CHANGES IN INFANTS BORN FROM MOTHERS WITH COVID-19 //JOURNAL OF HEALTHCARE AND LIFE-SCIENCE RESEARCH. – 2023. – Т. 2. – №. 8. – С. 21-28.
11. Матякубова С., Рузметова Д. Особенности клинического течения при преждевременном излитии околоплодных вод и принципы ведения беременных //Журнал проблемы биологии и медицины. – 2019. – №. 1 (107). – С. 175-177.
12. Матякубова С., Рузметова Д. Фоновые факторы, влияющие на течение беременности и её исход при преждевременных разрывах плодных оболочек //Журнал проблемы биологии и медицины. – 2018. – №. 4 (104). – С. 203-205.
13. Ruzmetova D. T., Matyakubova S. A. CLINICAL PRACTICAL ASSESSMENT APPLICATION OF POLYMERASE CHAIN REACTION AS A TEST FOR ASSESSING MICROBIOCINOSIS IN PREGNANT WOMEN //Central Asian Journal of Pediatrics. – 2021. – Т. 2021. – №. 1. – С. 37-49.
14. Ruzmetova D. T., Matyakubova S. A. OCCURRENCE OF UTERINE MYOMA IN WOMEN OF REPRODUCTIVE AGE IN KHOREZM REGION //Open Access Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 3. – С. 489-492.
15. SA M., DT R. RISK FACTORS OF DEVELOPMENT OF PRETERM PREMATURE RUPTURE OF FETAL MEMBRANES IN PREGNANT WOMEN //European Science Review. – 2018. – Т. 1.
16. Sabirjanovich Y. B. et al. ETHERIOLOGICAL FACTORS OF DEATH IN PNEUMONIAS FOUND IN NEWBORNS //EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE. – 2023. – Т. 3. – №. 8. – С. 1-4.
17. Сатликов Р.К, Юлдашев Б.С, Закиров Ш.Ю, Каримов Р.Х / ИЗУЧЕНИЯ МИКРОБИОЛОГИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ МИКРООРГАНИЗМОВ ПРИ НЕОСЛОЖНЕННЫХ ИНФЕКЦИЯХ МОЧЕВЫХ ПУТЕЙ // Монография: - Т.: “O‘ZKITOBSAVDONASHRIYOTI” NMIU, 2022 – 84 б.
18. Перинатал ўлимнинг сабаблари ва патологик анатомияси /

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Монография / Х.З. Турсунов, Б.С. Юлдашев, Р.Х. Каримов: - Т.:

“O‘ZKITOBSAVDONASHRIYOTI” NMIU, 2022 – 108 б.

19. Каримов Р.Х. / ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ПЕРИНАТАЛ ЎЛИМНИНГСАБАБЛАРИ ВА ПАТОЛОГИК АНАТОМИЯСИ // Автореферат: - Т: “Muxarririyat va nashriyot” бўлими, 2021 – 46 б.

20. Каримов Р.Х. / ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ПЕРИНАТАЛ ЎЛИМНИНГСАБАБЛАРИ ВА ПАТОЛОГИК АНАТОМИЯСИ // Диссертация: - Т: “Muxarririyat va nashriyot” бўлими, 2021 – 111 б.

21. Tulibayevna R. D. Characteristics of Urogenital Tract Microbiota During

Pregnancy //Research Journal of Trauma and Disability Studies. – 2022. – Т. 1. – №. 10. – С. 249-254.

22. Турсунов Х. З. и др. Буйрак ва буйрак усти беши касаллиги, уни даволаш

усуллари ҳамда асоратлари (адабиётлар шарҳи). – 2022

23. Юлдашев Б. С., Каримов Р. Х., Бекчанов А. Ж. COVID-19 ЎТКАЗГАН ЧАҚАЛОҚЛАРДА ПНЕВМОНИЯНИНГ МОРФОЛОГИК ХУСУСИЯТИ //International Scientific and Practical Conference of Students and Young Scientists" Sustainable Development: Problems, Analysis, Prospects"(Poland). – 2023. – С. 26-28.

24. Yuldashev B. S. et al. Causes of Pneumonia In Infants Born of Mothers

Infected With Covid-19 //International Journal of Integrative and Modern Medicine. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 9-16.

25. Yuldashev, B. S., Kuruyazov, A. Q., Khodzhimuratov, O., & Karimov, R. X.

(2023). OCCURRENCE OF CLINICAL PALATE AND LIP DEFECT WITH FACIAL ANOMALIES IN KHORAZM REGION. *International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research*, 3(11), 80-85.

26. Юлдашев, Б. С., Исмаилов, О., Каримов, Р. Х., & Исмаилов, О. (2023). Хомила ва янги туғилган чақалоклар мурдасининг суд тиббий экспертизаси (Текшируви). Ўқув қўлланма: Т.: “O‘ZKITOBSAVDONASHRIYOTI” NMIU, 96.

27. Yuldashev, B. S., Kuruyazov, A. Q., Khodzhimuratov, O., & Karimov, R. X.

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

(2023). A CASE OF LIP DEFECT WITH FACIAL ANOMALIES IN KHORAZM REGION. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences* (2993-2149), 1(9), 547-552.

28. Sabirjanevich, Y. B., Khasanovich, K. R., Tulibaevna, R. D., & Safarboevich, R. S. (2024). RATE OF GLAUCOMA IN PENSION AGE CITIZENS (2023 in the example of the city of Urganch). *International Journal of Alternative and Contemporary Therapy*, 2(1), 4-7.

29. Quranbaevich, K. A., Khasanovich, K. R., Tulibaevna, R. D., & Bakhtiyor o'g'li, B. Y. (2024). THE INCIDENCE OF PERIODONTIC DISEASE IN THE ELDERLY. *International Journal of Cognitive Neuroscience and Psychology*, 2(1), 4-7.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

THE ROLE OF ANCESTORS' HERITAGE IN EDUCATING YOUTH IN PATRIOTIC SPIRIT

Mardonova Guljaxon Djummaboyevna

Altinsay Pedagogy college

Abstract: This article is devoted to the urgent problem of an important aspect of youth education - upbringing in the spirit of patriotism. This article can be used by university students, independent researchers, and a wide audience.

Keywords: Patriotism, youth, high morality, spirituality and enlightenment, work conscientiously relationship, science, national values.

Аннотация: Данная статья посвящена актуальной проблеме важного аспекта воспитания молодежи – воспитания в духе патриотизма. Эта статья может быть использована студентами вузов, независимыми исследователями и широкой аудиторией.

Ключевые слова: Патриотизм, молодежь, высокая нравственность, духовность и просвещение, добросовестное трудовое отношение, наука, национальные ценности.

Introduction. Our country head Shavkat Mirziyoev January 19, 2021 day spiritual and educational affairs system fundamentally improvement, this is about state and public organizations' cooperation to strengthen issues dedicated conducted at the meeting, "If the society of life body economy if his soul and spirit is spirituality, We are new Uzbekistan set up to do decision did we are two strong to the column we rely The first is the market principles based on a strong economy. The second is the rich heritage of our ancestors and national values based on strong spirituality ", - he said emphasized.

That's why today in Uzbekistan personnel preparation system formation and activity show the main principle in the style of « reader young people Homeland loyalty, high morality, spirituality and enlightenment, work conscientiously to be in the spirit education » separately emphasized. This is it principle based on the national education system and pedagogical-methodical in the fields of fast changes, and intense updates face gave. There are textbook, manual, and program time requirements adjusted step by step to consumption being released. Modern lesson concept from new polished.

From the student's Obedience to the teacher each one the word by heart not required to receive was put Now each school student his own opinion and his protection to do to the right possession, teacher dictator not to science road pointer that he is the leader knows. Given privilege and rights abuse not to be done for

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

teacher's deep knowledge and leader-leadership features with armaments it is necessary

Pedagogy point of view in terms of than, subject on the surface national education system and pedagogical-methodical directions within many scientific research, fundamental research done increased. The same problem is only in Uzbekistan it's not perhaps own to the future indifference didn't happen abroad systematically in countries studied and serious research works the world face saw. In our republic and abroad publications scientific and pedagogical books analyze education of the process current directions according to series scientific affairs take going showed. Among them, R.Djuraev, R.Ahmidinov, J.Yoldoshev, EG'oziev, Sh.Kurbanov, E.Seytkhalilov, M.Mirqosimov, U.Inoyatov, O.Musurmonova, M.Saidov, L.Peregudov, Yu. Vasiliev, T.Davidenko, M.Potashnik, V.Simonov, P.Tretyakov, V.Arnautov, V.Monakhov, B.Wulfov, V.Ivanov, V.Bespalko, V.Guzeev, S.Islamgulova, M.Mirkosimova, M. Klarin, I. Podlasiy, N. Saidahmedov, M. Kuronov, B. Tokhliev, N. Komilov, I. Haqqul, Q. Yoldoshev, Q. Husanboeva, B. Ziyomukhamedov, O'. Tolipov, M. Usmonboeva, U. Dolimov and that's it such as scientists education manage its laws state and person the need and interests in satisfaction held place, society development depends on requirements, a perfect person bring up methods research have reached

new Uzbekistan prosperity, future strategy about thought are conducted since the whole republic education in the system big changes done is increasing. Teachers this reforms present reached information communicative and advanced study technologies, modularized and modern education methods using young people spiritual and moral improvement, deep citizenship feeling form, lie ideological from the effects protector ideological immunity harvest to do and teaching efficiency from providing consists of

To this end, young people national the idea in the spirit education in their homeland and Eli with to be proud, to be ready for protection feeling in development literary of education place incomparable. This is its condition and intense information flow because of in our youth abroad countries marriage style aspiration, imitation, nationality away, interstate nuclear not ideological struggle take going continuously literary education system main subject - in students patriotism feeling bring up their roots scientific-pedagogical problem as research reach current that determines.

These tasks solution of doing important from the conditions one literary in education young people spirituality development experiences thoroughness and

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

diligent with study, traditional of education today's day for own relevance lost principles give up past, modern, experience himself justified method and to technologies appeal from doing consists of

Uzbek's national education system is also advanced experiencing acceptance to do together a thousand years during formed oriental of methods did not give up. East, in particular, Uzbek education in the system young people education, ethics, patriotism, hard work, humanitarianism such as to adjectives from time immemorial separate attention directed. In this, " Kabusnoma ", " Qutadgu" "Knowledge ", " Hibat -ul Haqaiyiq ", and "Mahbub-ul Qulub " are masterpieces of works relied on.

In our opinion, every how education and education « Education from what starts?" question with started ok. In this teacher personality, opportunities, his to the students and of students to teachers relations such as serious to issues answer is sought.

For example, Alisher Navoi's Turkish language (Uzbek language) wealth demonstration appears from the language pride feeling to the students to mean, to convey it is necessary for Students attention Alisher Navoi speech and the language that's it in the period one sentence using (" Language that's all honor with to the speech service does ») by distinguishing that he gave focus need.

And Ibn Sina 900 years after Trubeskoi sounded vowel and consonants separate, correlative sounds set that he gave about to know in the pupil national pride feeling strengthens. Literary education of the state internal to politics actively affects a social event. In the country education residences success and prosperity symbolize equality to the future successors good leads to actions.

It is known that education **individual**, **rivalry**, and **cooperation** such as three types there is. Individual education using the pedagogue of the pupil to the heart, to the soul right effect is enough Healthy competition using the student's personal and scientific qualities to maturity delivers. In partnership education, the student teaching or from upbringing according to him who studies, is brought up to the situation. In this, each student relentlessly takes himself himself analysis of success and defects conclusion releases.

Human are higher to value what has become education above the three types provided. High value considered student spirituality and to the person to be placed main and the first requirement is patriotism. This requirement satisfies the most efficient and reliable method him literary education through come true release is considered

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Already people to the good inviting, from evil returning is science. She is beautiful morality forms a person's spiritual maturity and delivers " Ethics is this behavior set. Behavior while goodness or of consent certain one in man manifestation to form. Therefore, everyone's behavior of goodness and nobility or vice and pessimism is symbolized. In this respect they are good and for the worse are divided. But these are in a person by itself appear it won't be. Their formation for known conditions, upbringing need. People from birth bad beings are not born. them certain conditions bad does ... Education born from the day starts and of your life, to the end, until continue is enough He is two from the stage - house and school from upbringing organize found "So, young people patriotism in the spirit bring up initially family in the hearth begins, then Kindergarten, a school such as education stages continue will be delivered. Exactly child patriotism in the family high flying calls not, him feeling known spiritual from preparation only recently possible to learn.

Without education in different stages, the knowledge the student lusts to the vortex down from staying, spiritual values abuse from doing protect can't

References:

1. Uzbekistan Republic President Shavkat Mirziyoev. Spiritual and educational affairs systems fundamentally improve, and this about state and public organizations' cooperation strengthens issues. - Tashkent. " New Uzbekistan " January 19, 2021.
2. Azbarov Yu.T. Children to love the art - T.: " Teacher ", 1991. - 138 p.
3. Azizkhodjaeva NN Innovation y e i educational technology and training pedagogical personnel // Folk education - Tashkent, 2001. - No. 4. - C.123-126.
4. Azizkho'jaeva NN Teacher of preparation pedagogical technology. - T.: TDPU, 2000. - 52 p.
5. Aktivn s e forms prepodavaniya literatury . _ Lexii i seminar _ na urokax v starshix klassax (sostavitel : RI Albetkova). – M.: “Prosve sh enie ”, 1991. – 175 s.
6. Al Bukhari Abu Abdullah Muhammad ibn Ismail. Hadith. -Tashkent: Komuslar General Editorial Office, 1991. - 560 p.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

ЕГО ИНТЕЛЛЕКТ В РАЗВИТИИ ГОРОДОВ И ПОНЯТИЯ О НЕМ

Давлатов Диёр Дилшодович

Термезский инженерно-технологический институт

Архитектура (по видам) Студент 2 курса

Аннотация: Население Земли увеличивается с каждым годом. Увеличение числа городов приводит к расширению существующих. В настоящее время существуют разные взгляды на город, в том числе «Мегагорода», «Экогорода», «Умные города». В статье представлена информация об «Умных городах».

Словарный запас: Город, умный, умный, удобный, технологии.

Умный общественный транспорт, солнечные батареи и единая система безопасности — для некоторых городов не фантастика, а реальность. Когда люди слышат это слово, в чем разница между этими городами и обычными городами? Естественно задать этот вопрос. Подходы к понятию «умный город» разнообразны, но под ним всегда подразумевается точка проживания, обогащенная технологиями. Это означает населенное место, обогащенное такими технологиями. Суть таких технологий в том, что устройства взаимодействуют с внешним миром без участия человека, но служат его благополучию. Простой пример — уличный фонарь, который включается, когда естественного света недостаточно.

Целью благоустройства умных городов является сделать жизнь горожан комфортнее и безопаснее, а также сохранить финансы и территорию города. Например, с умными фонарями городские улицы безопасны даже ночью, но на электричество тратится минимальное количество денег: оно не горит даром, пока не стемнеет.

В идеальном умном городе будущего жителей на каждом шагу будут встречать технологии, которые будут формировать единую экосистему и отвечать за все аспекты жизни человека: от общественного транспорта до переработки мусора.

Технологии, выводящие города на уровень «Умного города».

1. Дата-центры, то есть единая база данных, могут при необходимости сравнивать и использовать различную информацию. Например, при звонке в службу спасения они могут получить информацию о местонахождении пострадавшего, а при поступлении в больницу — информацию о его медицинской документации. Когда кто-то стреляет из пистолета на улице,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

информация может автоматически прийти до полиции вместе с фотографией подозреваемого, сделанной с камеры.

2. Универсальное городское приложение: вся необходимая горожанам информация может быть объединена в приложении. Через него человек, живущий в умном городе, может вызвать такси, произвести оплату, сообщить представителям власти о неровностях на дороге и о том, в какой части города в данный момент есть пробки и пустые места на парковке. Такая программа сейчас действует в Чикаго.

3. Беспилотные автомобили: Tesla, Uber и Google готовы использовать свои технологии на дорогах. Беспилотные автомобили, которые считают дорожные знаки, однажды заменят автомобили с ручным управлением. Однако в умном городе можно работать и по-другому: такие автомобили подключаются к сети и планирование маршрута осуществляется с учетом местоположения. Это должно быть намного безопаснее. Беспилотные автомобили также смогут заранее получать информацию об авариях на дороге и пустых парковочных местах.

4. Умные парковочные места. Исследование Американского общества интеллектуального транспорта показывает, что 30% пробок вызваны долгими поисками автолюбителями места для парковки. Концепция «умного города» облегчает этот процесс с помощью приложения. Специальные датчики позволяют измерять парковку с точностью до секунды: сумма денег автоматически списывается с карты. Датчики парковки используются во многих местах США и Европы: впервые система была внедрена в Париже и Канзас-Сити.

5. Солнечные батареи. Забота об экологии – важный аспект умного города, поэтому практически во всех проектах большое значение придается альтернативным вариантам получения электроэнергии. Муниципальные и частные солнечные панели — компактное решение. Например, в устойчивом умном городе Фудзисава такие панели установлены практически в каждом доме.

Как выглядит умный город? Мы уже упоминали, что термин «умный город» относится к различным жилым районам. Например, в Москве есть свой проект: Москва-2030. Многие инновации внедрены в крупных городах Америки, Азии и Европы, например, Сингапуре, Дубае, Барселоне,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Луисвилле, Чикаго. Однако небольшой и недавно построенный японский полис, созданный Panasonic – Фудзисава, можно назвать умным городом в вакууме. Фудзисава. Его площадь составляет 19 гектаров. Вокруг культурных центров сосредоточены жилые дома, площади, игровые площадки и магазины. Часть электроэнергии обеспечивается солнечными батареями. Уличные фонари оснащены датчиками движения: они становятся ярче при приближении пассажира или автомобиля.

«город» по концепции «умный транспорт», «умное образование», «умная медицина», «умная энергетическая система», «умное строительство», «умная коммунальность», «умный дом», «умное правительство», «умное правительство». Проекты «умного соседства» определены как основные направления внедрения технологий «умного города».

Заключение. Хорошо, что города большие, но одним из важнейших их аспектов считается удобство и качество для населения. «Строительство умных городов осуществляется на основе проработанных конкретных проектов. Увеличение количества умных городов принесет населению множество удобств.

Использованная литература:

1. THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2023. – Т. 3. – №. 28. – С. 132-135.
2. Dilshodovich D. D. BETON KONSTRUKSIYALAR VA ULARGA TA'SIR ETUVCHI TASHQI OMILLAR //IQRO JURNALI. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 12-14.
3. Зингир Б.И Встроенное оборудования для жилых зданий М.Строиздат
4. Penny Drue Baird, The New French Interior.Monacelli Press,2011

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

**MARKAZIY BANK TOMONIDAN PUL BOZORIDA LIKVIDLILIK
TAQDIM ETISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH**

Quliyev Anvar Zayniddinovich

Uzsanoatqurilishbank ATB Labzak bank xizmatlari markazi bosh buxgalteri

Tell:+998999336900

Annotatsiya: Mazkur tezisda O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bank ochiq bozor siyosati amaliy tahlil qilingan. Bunda monetar siyosat instrumentlaridan asosiysi hisoblangan ochiq bozor siyosatining hajmi, davlat qimmatli qog‘ozlari va alternativ boshqa qimmatli qog‘ozlarda Markaziy bankning foydalanish darajasi o‘rganilgan. Natijalarga ko‘ra, oxirgi ikki yilda Markaziy bank ochiq bozor siyosatini keng ko‘lamda olib bormoqda. Ammo, ochiq bozorda foydalanayotgan qimmatli qog‘ozlar foiz stavkasining pul bozoridagi foizga hamda inflyatsiya darajasiga korrelyatsiyasi mantiqiy qurilmagan.

Kalit so‘zlar: monetar siyosat, pul bozoridagi foiz stavka, ochiq bozor siyosati, inflyatsiya darajasiga korrelyatsiyasi mantiqiy qurilmagan

KIRISH

Markaziy bank ochiq bozor siyosati jahon amaliyotida iqtisodiyotga bilvosita ta’sir ko‘rsatish bo‘yicha pul-kredit siyosatining asosiy instrumentlaridan biri hisoblanadi. Markaziy bank ochiq bozorda o‘z hisobidan yuqori likvidli qimmatli qog‘ozlarni, shu jumladan ichki qarzni tashkil etadigan davlat qimmatli qog‘ozlarni oldindan belgilangan narxda sotadi yoki sotib oladi. Ushbu instrument tijorat banklarining kredit operatsiyalarini va likvidligini tartibga soluvchi eng moslashuvchan instrument hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Kredit resurslarining kredit bozoridan chiqib ketishiga qaratilgan qat’iy cheklov siyosati bilan markaziy bank sotish narxini pasaytiradi yokisotib olish narxiniko‘taradi va shunga muvofiq uning bozor kursidan chetlanishini oshiradi

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

yoki kamaytiradi. Agar markaziy bankning maqsadi bank tizimi zaxiralarini kamaytirish bo'lsa, u shartnoma siyosatini olib borib, ochiq bozorda taklif tarafida harakat qiladi. Bunday holda, u o'z maqsadini amalga oshirish uchun ikkita imkoniyatga ega:

1. Qimmatli qog'oz kursini e'lon qiladi. Bunda Markaziy bank ushbu kursga erishi uchun istalgan miqdordagi qimmatli qog'ozlarni taklif qiladi;

2. Ma'lum miqdordagi qo'shimcha qimmatli qog'ozlarni taklif qiladi. Agar markaziy bankning maqsadi bank tizimi zaxiralarini ko'paytirish bo'lsa, u ochiq bozorda talab tarafida harakat qiladi. Bunday holda, markaziy bank o'z maqsadiga erishish uchun ikkita imkoniyatdan birini tanlaydi:

3. Qimmatli qog'oz kursini fiksirlaydi. Bunda Markaziy bank ushbu maqsadga erishish uchun istalgan miqdordagi qimmatli qog'ozlarni sotib oladi;

2. Taklif qiymatidan qat'i nazar, ma'lum miqdordagi likvid qimmatli qog'ozlarni sotib oladi. O'zbekiston Markaziy banki amaliyotida ochiq bozor siyosati ob'ekti sifatida 1996 yildan 2011 yilgacha davlat qimmatli qog'ozlaridan foydalanib, ular tijorat banklari o'rtasida joylashtirilgan. 2012 yilga kelib davlat qimmatli qog'ozlarining muomalaga chiqarilishi to'xtatilgan. 2018 yildan davlat qimmatli qog'ozlar muomalasi tiklandi va bugungi kunga qadar ushbu qimmatli qog'ozlardan ochiq bozor siyosatini olibborishda keng foydalanib kelmoqda. Xususan, 2019 yilda iqtisodiyotdan ortiqcha likvidlikni olib qo'yish uchun 2182,21 mlrd.so'm davlat qimmatli qog'ozlarini ochiq bozorda joylashtirgan bo'lsa, 2020 yilda 3108,08 mlrd.so'm, 2021 yilning ikki choragida 1941,80 mlrd.so'm davlat qimmatli qog'ozlari joylashtirilgan.

Shu bilan birga inflyatsiyaning oldini olish, makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash maqsadida iqtisodiyotdan ortiqcha likvidlikni olish uchun Markaziy bank obligatsiyalaridan ham foydalanmoqda. Ushbu amaliyot 2020 yil uchunchi choragidan boshlangan bo'lib, 2020 yil oxirgi ikki choragida 3126,51 mlrd.so'mlik

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

obligatsiya ochiq bozorda joylashtirilgan bo'lsa, 2021 yilning dastlabki ikki soragida bu ko'rsatkich 5400,66 mlrd.so'mga chiqqan.

Joylashtirilayotgan davlat qimmatli qog'ozlari foiziga nazar tashlaydigan bo'lsak, bunda qaysi chorakda ko'p miqdorda davlat qimmatli qog'ozlari joylashtirilsa, o'sha davrda foiz stavka ham yuqori bo'lgan. Xususan, 2020 yilning dastlabki uch choragida foiz stavkalar mos ravishda 12,75%, 15,07% hamda 14,17% bo'lgan. Buni Markaziy bank tomonidan tadbirkorlarga kredit ta'tilini berganligi va bu tijorat banklarining ortiqcha likvidlilikka ehtiyoji oshganligi bilan izohlasak bo'ladi.

Markaziy bank ochiq bozorda davlat qimmatli qog'ozlari bilan bir qatorda o'zi chiqargan obligatsiyalarni hamda boshqaruv qaroriga ko'ra boshqa qimmatli qog'ozlarni vama halliy korporativ obligatsiyalarni sotib olishi va sotishi mumkin. Shundan kelib chiqqan holda, 2020 yilning uchinchi choragidan boshlab Markaziy bank ochiq bozor siyosatida o'zi chiqargan obligatsiyalardan foydalanishni boshladi. Xususan, 2020 yilning uchinchi choragida jami 1405,0 mlrd.so'mlik obligatsiyalarni bozorda joylashtirgan bo'lsa, bu ko'rsatkich keyingi choraklarda oshib bordi va 2021 yilning ikkichi choragida 3595,41 mlrd.so'm joylashtirgan. Bu muomalada davlat qimmatli qog'ozlari hajmining ortiqcha likvidlilikni olish uchun yetarli bo'lmayotganligidan dalolat beradi.

XULOSA VA MUNOZARA

2021 yil 1 sentabr holadiga muomalada bo'lgan davlat qimmatli qog'ozlari hajmi 3572,65 mlrd.so'mni tashkil etmoqda va Markaziy bank obligatsiyalari hajmi 8841,04 mlrd.so'mni tashkil etib, Markaziy bank ochiq bozor operatsiyalari orqali iqtisodiyotdan umumiy hisobda 12463,69 mlrd.so'm ortiqcha likvidlilikni olib qo'ygan. Agar muomaladagi milliy valyutadagi pul massasi 79853 mlrd.so'm bo'lgan bo'lsa, Markaziy bank tomonidan sezilarli likvidlilik olib qo'yilmoqda. Bu tijorat banklarida ortiqcha likvidlilikka ehtiyojini oshiradi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Muomaladagi davlat qimmatli qog'ozlari va Markaziy bank obligatsiyalari-dagi keyingi muammo bu ularning ikkilamchi bozori rivojlanmaganligidadir. Bu qimmatli qog'ozlarning tijorat banklari o'rtasida sezilarli aylanmayotganligi ularning likvidliligini tushirib yubormoqda. Tijorat banklari bu qimmatli qog'ozlarini Markaziy bankdan qisqa muddatli kreditlar, xususan, overnays kreditlar olish uchun gurov sifatida foydalanadi. Tahlillarimizda, bu turdagi qimmatli qog'ozlarning ikkilamchi bozori to'g'risida statistik ma'lumotlarni kuzatmadik, va bu keng tadqiqotlar olib borishgan to'sqinlik qilmoqda.

Markaziy bank ochiq bozorida yana bir muammo shundaki, bunda pul bozori foiz stavkasiga qaraganda ochiq bozorda foydalanayotgan qimmatli qog'ozlar foiz stavkasi past yurmoqda. Ya'ni pul bozorida foiz stavka bu banklararo kredit foiz stavkasidan ko'ra tijorat banklari resurslarini joylashtirishi mumkin bo'lgan foiz stavkani anglatadi. Demak, tijorat banklari uchun ochiq bozordan qimmatli qog'ozlar sotib olgandan ko'ra boshqa tijorat banklariga kredit ajratgani afzal ko'rinadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF- 4947-sonli buyrug'i. O'zbekistonni rivojlantirishda harakat qilish strategiyasi// O'zbekistonni yanada rivojlantirish strategiyasi. – Toshkent, 2017. – № 6 (766).
2. Benigno, P. va Nisticò, S. (2020). Ochiq bozor operatsiyalarining betarafliigi. American Economic Journal: Makroiqtisodiyot, 12(3), 175-226.
3. Lagos R., Rocheteau G., and Wright R. (2015) "Likvidlik: Yangi Monetaristik Perspektiv", JEL, matbuotda.
4. Mishkin, F. (2021). Pul iqtisodiyoti, bank va moliya bozorlari, elektron kitob. Pearson Oliy Ed.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

JINOYAT SODIR ETGAN SHAXSLARNI IDENTIFIKATSIYA QILISHDA PSIXOLOGIYA VA PSIXIATRIYA SOHA IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISHNING O`ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Nizomova Shahrigul Karimboy qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti “Jinoyat qonunchiligini qo`llash nazariyasi va amaliyoti” soha mutaxassisligi magistranti

Shahrigulnizomova12@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada jinoyat sodir etgan shaxslarni identifikatsiya qilishda ularning “psixologik portret”ini yaratish asoslari va uning surishtiruv, tezkor-qidiruv va tergovdagi ahamiyati hamda “psixologik portret” yaratish jarayonida e`tibor qaratilishi lozim bo`lgan jihatlar yoritib berilgan.

Kalit so`zlar: “psixologik portet”, jinoyat sodir etgan shaxs, jabrlanuvchi, tergov, psixologik tahlil, sud ekspertizasi

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОТРАСЛЕВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ПСИХОЛОГИИ И ПСИХИАТРИИ ПРИ ИДЕНТИФИКАЦИИ ЛИЦ, СОВЕРШИВШИХ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

АННОТАЦИЯ

В данной статье освещаются основы создания “психологического портрета” лиц, совершивших преступление, и его значение в дознании, оперативно-розыскной деятельности и расследовании, а также аспекты, на которые следует обратить внимание в процессе создания “психологического портрета”.

Ключевые слова: "психологический портрет", лицо, совершившее преступление, потерпевшее, следствие, психологический анализ, судебная экспертиза

DISTINCTIVE FEATURES OF THE USE OF THE POSSIBILITIES OF THE FIELD OF PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY IN THE IDENTIFICATION OF PERSONS WHO COMMITTED CRIMES

ANNOTATION

This article covers the basics of creating a “psychological portrait” of persons who have committed a crime and its importance in inquiry, operational-search and

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

investigation, as well as aspects that should be noted in the process of creating a “psychological portrait”.

Keywords: "psychological portrait", person who committed a crime, victim, investigation, psychological analysis, forensic science

KIRISH

Hozirda zo`ravonlikning kuchayishi murakkab jinoyiy ishlarni tergov qilish samaradorligini oshirish maqsadida tezkor-qidiruv, surishtiruv va tergov ishlarining yangi shakllari va usullarini amaliyotga joriy qilishni talab qilmoqda. Ushbu sohalarda muvaffaqiyatga erishish uchun jinoyatning subyektiv tomonini, ya'ni jinoyat sodir etgan shaxsning psixologik xususiyatlarini aniqlay olish qobiliyatiga ega bo`lish lozim. Ushbu qobiliyat yashirin jinoyatlarni ochish va tergov qilishda, uning ishtirokchilari to`g`risida ma'lumotlar to`liq va to`g`ri olinishi uchun imkoniyat yaratadi.

Jinoyatlarni tergov qilish jarayonida yuzaga keladigan bir qator muammolarni hal qilish psixologik fan yutuqlaridan foydalanishni talab qiladi. Tergov va sud amaliyotini o`rganish shuni ko`rsatadiki, maxsus psixologik bilimlarni o`z vaqtida va oqilona qo`llash natijasida jinoyat ishlarini adolatli hamda to`g`ri hal qilish uchun zarur bo`lgan ko`plab ma'lumotlarni aniqlash imkoniyatini sezilarli darajada oshishiga hissa qo`shib kelmoqda. Jinoyat protsessida ishtirok etgan shaxslarning o`ziga xos harakatlari sabablari va ichki mexanizmlarini, ularning psixologik xususiyatlarini obyektiv ravishda aniqlash va baholashga imkon beradigan maxsus psixologik bilimlar va ilmiy psixologiya usullaridan foydalanish katta amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi. Psixologiya fani ko`plab eksperimental va nazariy ma'lumotlarga, jinoyiy ishlarni tergov qilish jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qilish uchun ishlatilishi mumkin bo`lgan aniq tadqiqot usullariga egadir[1].

ASOSIY QISM

Metodologiyani qo`llash, psixologik portretni yaratish istiqbollari uning jinoyat ishini yuritishning turli bosqichlarida huquqni muhofaza qiluvchi organlar oldida turgan xizmat faoliyatining bir qator asosiy muammolarini hal qilishdagi imkoniyatlari bilan belgilanadi, ya'ni: ishda gumon qilinuvchilar doirasini aniqlash va toraytirish; hibsga olinganda jinoyatchining xatti-harakatlarini bashorat qilish va boshqalar orqali.

Jinoyatlarni tergov qilishning xorijiy va mahalliy amaliyoti allaqachon jinoyat ishlarida jinoyat sodir etgan shaxsning psixologik portretidan foydalanish maqsadga muvofiqligini ko`rsatmoqda. Jinoyat sodir etish usuli, vaqti, joyi, jinoyiy tajovuz qaratilgan obyekt, jinoyatga tayyorgarlik ko`rish va yashirishga urinish harakatlari va jinoyatlarni

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

tergov qilishning boshqa holatlariga asoslanib, *G.Gross* 1895-yilda jinoyat sodir etgan shaxsning psixologik portretini yaratish zarurligiga birinchilardan bo`lib e`tibor qaratgan. Uning fikricha, jinoyatlarni samarali tergov qilish jinoyat sodir etgan shaxsning shaxsini o`rganish va jinoyatning o`zini bilish orqali amalga oshiriladi[2]. Ushbu ikki komponentning o`zaro aloqadorligi va o`zaro bog`liqligiga asoslangan metodologiya u tomonidan “*jinoyat izlari - jinoyatchining shaxsi*” formulasiga tushiriladi. Ushbu formulani hisobga olgan holda, u o`zining “*Sud tergovchilari, umumiy va jandarm politsiyasi darajalari uchun qo`llanma*” nomli qo`llanmasida jinoyatchining shaxsiga emas, balki milliy belgi bilan birlashtirilgan shaxslar guruhiga “psixologik portret” yaratish bo`yicha tavsiyalar beradi. Tadqiqot uchun u o`ziga xos xususiyatlarga ega bo`lgan xalqni - lo`lilarni tanlagan.

Shaxsi noma`lum jinoyat sodir etgan shaxs psixologik portretini yaratishning asosiy muammosi shundaki, hodisaning moddiy, kuzatiladigan elementlari bo`lgan kriminalistik belgilaridan, jinoiy xatti-harakatlarning subyektiv, kuzatilmaydigan elementlari bo`lgan jinoyatchi shaxsining psixologik xususiyatlariga to`g`ridan-to`g`ri o`tish mumkin emas. Ular tabiatan shakllanish va namoyon bo`lish mexanizmlarida bir-biridan farq qiladi. Shuning uchun ularda to`g`ridan-to`g`ri sababiy bog`lanish ham mavjud bo`lmaydi[3].

Psixologik portretning quyidagi asosiy turlari mavjud:

- *qidiruv* – jinoyatlarni tergov qilish jarayonida foydalanish uchun. Bu o`z navbatida qidiruv va identifikatsiyaga bo`linishi mumkin;
- *bashorat qilinadigan* – jinoyatchi xatti-harakatlarini bashorat qilish uchun (hibsga olinganda);
- *tergov* – gumon qilinuvchi (ayblanuvchi) bilan tergov harakatlarini amalga oshirishning samarali taktikasini yaratish;
- *penitensiar* – axloq tuzatish-tarbiyaviy ta`sirni tashkil etish, axloq tuzatish va mehnat muassasalarida jinoiy jazolarni ijro etish jarayonida yuzaga keladigan boshqa muammolarni hal qilish uchun;
- *Postpenitensiar* – ma`lum bir shaxsga nisbatan qo`llaniladigan muayyan ta`sir choralarning samaradorligini baholash va ozodlikdan mahrum qilish joylaridan ozod qilinganidan keyin jinoiy faoliyatini davom ettirishga jinoiy tayyorgarlik darajasini bashorat qilish[4].

Ayblanuvchi haqidagi dastlabki ma`lumotlarning mazmuni va aniqligiga qarab, portretlarning ikki turini ajratish mumkin: ma`lum jinoyatchining psixologik portreti va noma`lum jinoyatchining (aniqlanmagan) psixologik portreti.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Yuqoridagilar doirasida noma`lum jinoyatchining qidiruv, bashoratli va qisman tergov psixologik portretiga e`tibor qaratish lozim.

Shaxsi noma`lum murdalar shaxsining portretini tuzishda, ular to`g`risidagi ma`lumolarni to`plash muhim hisoblanadi. Ushbu holatda shuni aytish lozimki, shaxsi noma`lum murda topilganda, huquqni muhofaza qiluvchi organ xodimlarining qidiruv faoliyati ikki yo`nalishda tashkil etilishi kerak: *birinchisi* - jabrlanuvchi shaxsining portretini tuzish; *ikkinchisi* – jinoyat sodir etgan shaxsning portretini tuzish.

Ikkala holatda ham shaxsning psixologik portreti – ish materiallarida aks ettirilgan jinoiy hodisani kompleks fanlararo tahlil qilish natijasi hisoblanadi. Guvohlarning ko`rsatmalarida, turli xil ekspert xulosalarida keltirilgan hodisa sodir bo`lgan joyni tekshirish jarayonida olingan ma`lumotlarni tahlil qilishning yo`nalishi bitta – jinoyatchining shaxsi to`g`risida ma`lumot olish, ya`ni jinoyatchining aqliy va tashqi tuzilish qiyofasining o`ziga xos xususiyatlari, kasbiy yo`nalishi, turmush tarzi, sevimli mashg`ulotlari va boshqalar bilan taxminiy portretini yaratishga imkon beradigan ma`lumotlardir.

Shaxsi noma`lum jinoyat sodir etgan shaxsning qidiruv-psixologik portretini tuzish, jinoyatni tergov qilish jarayonida vujudga keladigan muammolarni hal qilishga qaratilgan bo`lib, unda aybdorning belgilarini izlash, qoida tariqasida, hodisa sodir bo`lgan holatlarning izlari va umumiyligi bo`yicha amalga oshiriladi. Uni yaratish zarurati muayyan shaxs to`g`risida ma`lumotlarning to`liq yoki qisman yo`qligi bilan tavsiflangan ma`lum bo`lmagan (noma`lum) jinoyatlarni tergov qilishda murakkab bo`ladi.

Psixologik portret quyidagi xususiyatlarga (tabiatga) ega:

- nisbatan barqaror psixologik mahsulot;
- ehtimollik xususiyatiga ega;
- psixologik obyektivlik; portret voqea haqida ma`lumot manbalarining obyektivligiga bog`liq;
  - bu diskret xarakterga ega. Chunki uning yordami asosida hal qilinishi mumkin bo`lgan vazifalarning ko`pligi aniq bosqich va aniq maqsadni aks ettiradi;
  - o`zini namoyon qiladigan dinamizm, to`ldirish va chuqurlashish qobiliyati;
  - bashorat qila olish, ya`ni aybdor haqida o`rnatilgan psixologik ma`lumotlar uning xatti-harakatlari taktikasini bashorat qilish qobiliyatiga ega bo`lishi mumkin;
  - optimallik, bu ichki ishlar organlari xodimlari tomonidan uni qo`llashning amaliy imkoniyatlaridan iborat[5].

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Ushbu portretlarni (modellarni) tuzishda ilmiy va amaliy xodimlar turli “xulq-atvor” soha mutaxassislari – *kriminalistlar, kriminologlar, psixologlar va psixiatrlar* ishtirok etadilar. Ularning birgalikdagi faoliyati samarasi tavsiyaviy xususiyatga ega bo`lgan xulosa yoki ma`lumotnoma hisoblanadi. Jinoyatchining psixologik portretidagi ma`lumotlar dalillarga asoslab emas, balki ularga yo`naltirilgan holda yaratiladi.

Shuni ta`kidlash lozimki, psixologik qiyofa yoki portretlarni tuzish to`g`ridan-to`g`ri psixologlar va psixiatrlar tomonidan yoki ularning majburiy ishtiroki asosida amalga oshiriladi. Jinoyatchining shaxsini o`rganish xorijiy olimlar *Lombroso, Xuton, Messedagliya, Marro, Grimaldi, Ottolengining* asarlaridan kelib chiqqan. Rus olimlaridan psixologik portretga *Yu.M.Antonyan, V.A.Obraztsov, S.N.Bogomolova, M.I.Yenikejev, V.A.Vereshchagin, A.I.Anfinogenov, A.O.Buxanovskiy, L.P.Konisheva, D.V.Mironovlar* katta hissa qo`shganlar.

Olimlarning fikriga ko`ra, jinoyatchining psixologik portretini yaratish zarurati ma`lum bir jinoyat sodir etgan shaxs to`g`risidagi ma`lumotlarning yetarli yoki to`liq emasligi bilan tavsiflangan aniq bo`lmagan jinoyatlarning ma`lum bir toifasini tekshirishda muhim hisoblanadi: jabrlanuvchining shafqatsiz qiynoqqa solinishi belgilari bilan nomusga tegish oqibatida odam o`ldirish jinoyati; o`limdan keyin pichoqlangan va kesilgan jarohatlar bilan qotillik; jabrlanuvchining jasadi bilan jinoyatchining manipulyatsiyasi belgilarini o`z ichiga olgan qotilliklar; “sababsiz” yong`in chiqarish va portlashlar; nomusga tegish va boshqalar. Bunday holda, jinoyat sodir etgan shaxs belgilarini izlash ko`pincha faqat jinoyat izlari va holatlari asosida amalga oshiriladi.

Jinoyat sodir etgan shaxsning psixologik portretini tuzish metodologiyasi asosidagi psixologik tahlil – uning tashqi qiyofa belgilari to`g`risidagi ish uchun samarali bo`lgan tergov versiyalarini tuzishga, qidiruv jarayonini qisqartirishga, shuningdek tergov jarayoniga jalb qilingan shaxslar orasidan haqiqiy jinoyat sodir etgan shaxsni aniqlashga imkon beradi.

A.A.Protasevichning ushbu soha doirasida olib borgan tadqiqotlari o`ziga xos xususiyatga ega. U o`z tadqiqotlarida jinoyat sodir etgan shaxsning qidiruv portretining uchta qismdan iborat namunaviy modelini taklif qildi:

- 1) jinoyat sodir etgan shaxsni haqiqiy dunyo obyektini va shaxs sifatida tavsiflovchi belgilar (ijtimoiy-demografik, funksional, aqliy va boshqalar);
- 2) aloqa va munosabatlar turining belgilari (jinoyat sodir etgan shaxsning jabrlanuvchi, o`g`irlangan mol-mulk, hodisa sodir bo`lgan joy va boshqalarga bo`lgan munosabati);

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

3) jinoyat sodir etgan shaxsning jinoiy faoliyat subyekti va izlarni shakllantirish jarayonida ishtirok etadigan obyekt sifatidagi belgilari (jinoyat sodir etishdan oldin, davomida va undan keyingi harakatlar, jinoyatchining tanasida, kiyimida va u bilan o`zaro aloqada bo`lgan narsalardagi izlar va boshqalar) [6].

Shu o`rinda *A.I.Anfinogenov* tomonidan taklif etilgan psixologik portret tuzish metodining algoritmgiga to`xtalib o`tish maqsadga muvofiqdir. Algoritm ketma-ket to`rtta, ya`ni uni yaratish bosqichlarini hamda voqea izlari va holatlarini tahlil qilishning uch darajasini o`z ichiga oladi[5].

Jinoyat sodir etgan shaxsning psixologik portretini yaratish bosqichlariga quyidagilar kiradi:

- 1) jinoyat hodisasining kriminalistik axborot modelini tuzish;
- 2) vaziyatni modellashtirish;
- 3) jinoyat sodir etgan shaxsning xatti-harakatlarini psixologik tushuntirish orqali talqin qilish;
- 4) psixologik portretida jinoyat sodir etgan shaxsning belgilari to`g`risida xulosa-ma`lumotlarini ro`yxatdan o`tkazish.

Axborot tahlili quyidagi darajalardan o`tadi:

1) *sud ekspertizasi* - jinoyat belgilari, hodisalari va uning holatlari to`g`risida jinoiy faoliyatning tashqi tomoni qayta tiklaydigan moddiy iz ma`lumotlarining to`liq hajmini aniqlash;

2) *xulq-atvor* – “harakatning individualligini baholash metodologiyasi” asosida jinoyatchining harakatlarida uning shaxsini aniqlash;

3) *diagnostik* – jinoyat sodir etgan shaxs xatti-harakatlari subyektiv mazmunini keltirib chiqargan sabablarning mumkin bo`lgan mohiyatini izlash asosida jinoyat sodir etgan shaxsning xulq-atvor xususiyatlarini psixologik xususiyatlar va uning shaxsiyati boshqa belgilari bilan bog`lash.

So`nggi yillarda nafaqat qasddan odam o`ldirish jinoyatini sodir etgan shaxslar, balki boshqa toifadagi jinoyat sodir etgan shaxslarning (axborot texnologiyalari, nomusga tegish jinoyatlari va boshqalar) psixologik portretlarini yaratish bo`yicha tadqiqotlar faol tarzda olib borilmoqda.

Shuni ta`kidlash mumkinki, psixologik portret o`zida insonning ichki, psixologik va xulq-atvor xususiyatlarini aks ettiradi. Uning asosiy vazifasi – shaxsi noma`lum jinoyat sodir etgan shaxsni qidirish va aniqlash vositasi bo`lish hisoblanadi. Psixologik portret unda aks ettirilgan belgilar haqidagi aniq bilimlar asosida emas, balki ehtimoliy (tasodifiy) bilimlar asosida shakllanadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Shuning uchun jinoyatchining psixologik portretini yaratish metodologiyasini ishlab chiqish voqeani tahlil qilishning o`ziga xos quyidagi psixologik tamoyillariga asoslanadi:

1) kriminalistik xususiyatlarning elementlariga shaxs tomonidan erkin tanlov sharoitida amalga oshiriladigan, ongli va ongsiz motivlar tizimi tomonidan belgilanadigan va subyektiv ravishda kerakli maqsadga erishishga qaratilgan xatti-harakatlarning natijalari sifatida qaraladi.

2) jinoyatning kriminalistik xususiyatlari elementlariga yagona tizim sifatida qaraladi. Uning tizimni tashkil etuvchi prinsipi jinoyat sodir etgan shaxs kriminalistik xususiyatining boshqa tarkibiy qismlariga subyektiv munosabatidir[17].

Usulning nazariy asoslari inson xatti-harakatlarining shaxsiy determinizmi to`g`risidagi qoidaga asoslanadi, ya`ni jinoyat sodir etgan shaxs "shaxsiyati" uning xatti-harakatlarida namoyon bo`ladi, deb ta`kidlanadi. Shu bilan birga, odat bo`lib qolgan xatti-harakatlar insonning ongli nazorati ostida bo`lmagan avtomatizm darajasiga yetkaziladi[11]. Jinoyat joyida qoldirilgan izlar odatdagi xatti-harakatlar usullarini va ular orqali jinoyatchining "shaxsini" aniqlashga imkon beradi[12; 13; 14].

O`tkazilgan tadqiqot va ilmiy tahlillar shuni ko`rsatadiki, bir qator bir xil jinoyatlarni sodir etgan shaxsning xatti-harakati ularni sodir etish maqsadiga (masalan, jinsiy ehtiyojlarni qondirish) emas, balki algoritmgaga, ya`ni uni qanday sodir etish kerakligi, jinoyat sodir etgan shaxs qanday his-tuyg`ularni boshdan kechirishi kerakligiga bog`liq bo`ladi[7; 8]. Jinoyat jarayonini o`zgartirish mumkin emas. Jinoyat ssenariysi majburiy elementining yo`qligi butun jinoyat jarayonining samarasizligini keltirib chiqaradi. Jinoyat sodir etgan shaxs o`z niyatlarini amalga oshirishni to`xtatadi yoki sodir etilgan jinoyatga qaramay, yana jabrlanuvchi qidiradi. Ushbu qoida davomli sodir etiladigan ko`plab jinoyatlarga xosdir.

Shu bilan bir qatorda, jinoyat belgilari va jinoyat sodir etgan shaxs o`rtasidagi aloqani o`rnatishda ikkita yondashuv mavjud:

1) *statistik yondashuv* – jinoyat sodir etgan shaxs belgilari va jinoyatning kriminalistik xarakteristikasi (ularning umumiyligi) belgilari bilan bog`liq bo`lgan mavjud statistik ma`lumotlarga asoslanadi. Ular oldin ochilgan jinoyat ishlarining o`xshash toifasi bilan aniqlanadi. U AQSh, Angliya, Gollandiya va boshqa ba`zi mamlakatlar politsiyasining tergov va tezkor-qidiruv faoliyati amaliyotida faol qo`llaniladi. Shu bilan birga, ma`lum bir holatda, statistik jihatdan eng kam aniqlangan xususiyat eng ishonchli va ko`proq ma`lumotga ega bo`lishi ham mumkin.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

2) *analitik va psixologik yondashuv* – jinoyat sodir etgan shaxs harakatlarining subyektiv shaxsiy mazmunini ochib berishga qaratilgan bo`lib, uning belgilari to`g`risida asosli versiya ilgari suriladi. Boshqacha qilib aytganda, bu yerda tashqi qiyofa belgilarining xulq-atvor belgilari bilan aloqasi ularning psixologik, semantik munosabatlari orqali amalga oshiriladi[9; 15; 17].

Aynan shu yondashuvlarni hisobga olgan holda, butun dunyo qidiruv byurolari tomonidan besh qadam yoki bosqichdan iborat quyidagi psixologik portretni tuzish tartibi ishlab chiqildi:

1) avval shunday xatti-harakatlarni sodir etgan shaxslar jinoyati va jinoyat turlarining (psixo-psixiatrik tipologiya) xususiyati va mohiyatini batafsil o`rganish, tahlil qilish;

2) tergov qilinayotgan jinoyat joyini to`liq tahlil qilish;

3) jabrlanuvchining (agar bir nechta bo`lsa, qurbonlarning) va gumon qilinuvchining (gumon qilinuvchilarning) yon-atrofini, kasbiy faoliyatlarini va sevimli mashg`ulotlarini chuqur o`rganish;

4) tergovga jalb qilingan barcha shaxslarning mumkin bo`lgan motivatsion omillarini shakllantirish;

5) jinoyat sodir etgan shaxsning tavsifi (tashqi xulq-atvor asosida – uning ehtimoliy psixologik mohiyatining namoyon bo`lishi).

Jinoyat sodir etgan shaxs psixologik portretini yaratishning texnologik algoritmi quyidagi uchta asosiy texnikani o`z ichiga oladi:

1) jinoyatning kriminalistik mexanizmini qayta tiklash usuli;

2) jinoyat sodir etgan shaxs xatti-harakatlarini psixologik modellashtirishni qabul qilish;

3) jinoyat sodir etgan shaxs xatti-harakatlarini psixologik talqin qilish usuli[17].

Kriminalistika mexanizmini qayta tiklash jarayonida jinoyat hodisasi sodir bo`lgan joyni tekshirishga alohida e`tibor beriladi. Har qanday, hatto bir qarashda ahamiyatsizdek ko`ringan “tafsilot” ham gumon qilinuvchilar doirasini toraytirishi mumkin.

Olingan ma`lumotlarga ko`ra, jinoyat sodir etgan shaxs “individual harakatlarini” (xususiyatlarini) tahlil qilishning psixologik usullari yordamida aniqlash keyingi asosiy vazifa hisoblanadi. Jinoyat sodir etgan shaxs xatti-harakatlarini psixologik modellashtirishni qabul qilish mavjud vaziyatga qarab inson harakatlarining parametrlariga asoslanadi:

- insonning harakati aksariyat odamlarning harakatlariga qanchalik kam mos kelsa, xuddi shu vaziyatda, bu uning shaxsiyati bilan bog`liq bo`ladi;

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

- odam turli vaziyatlarda qanchalik bir xil harakat qilsa, uning xatti-harakati individual xususiyatlarga bog`liq bo`ladi[10].

Jinoyat sodir etgan shaxs xatti-harakatlarini (individual harakatlar) psixologik talqin qilish – bu uning asosiy vazifasi bo`lgan muayyan kriminalistik vaziyatlarni hisobga olgan holda, jinoyatchining xatti-harakatlarini tushuntirish, psixologik asoslashdir.

Ushbu texnikaning bir qismi sifatida jinoyatchining “kuchli” va “zaif” tomonlari aniqlanadi va tushuntiriladi. Jinoyatchi xatti-harakatlari uning shaxsiy parametrlari doirasida baholanadi. Masalan: *yo`nalish* (ehtiyotlar, motivlar, munosabat, hayot rejaları, tushunchalar, qadriyat yo`nalishlari, tendensiyalar, didlar, sevimli mashg`ulotlar); *xulq-atvorning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari* (shu jumladan, demografik, madaniy, ijtimoiy va shaxslararo munosabat, rollar, turmush tarzi va aloqa); *xarakterologik fazilatlar* (xarakter, aksentlangan shaxsiyat xususiyatlari); *aqliy xususiyatlar va jarayonlar* (intellektual, hissiy-ixtiyoriy sohalarning xususiyatlari, idrok, e`tibor, nutq); *operatsion xususiyatlar* (odatlar, tajribalar, ko`nikmalar, bilimlar); *biopsixik xususiyatlari* (temperament, jinsiy, yosh, morfologik, patologik xususiyatlar, sog`liq holati); *jinsiy doira xususiyatlari* (jinsiy orientatsiya, shaxsiy muammoning biologik va ijtimoiy determinantlari (aniqlovchilari)).

Amaliyotda tergov qilinayotgan jinoyat vaziyatlari aybdorning aqliy tomondan zaifligi haqidagi versiyani keltirib chiqaradigan, ya`ni aqli noraso yoki ruhiy holati buzilgan shaxs tomonidan tajovuz qilish holatlari ham mavjud. Shuningdek, ayblanuvchilar jinoiy javobgarlikdan qochish maqsadida, ruhiy kasallik t`og`risidagi ma`lumotnomalarni soxtalashtiradigan holatlar yo`q emas. Ruhiy holatning buzilganligi g`oyasi asosan, jinsiy erkinlikka qarshi jinoyatlar yoki ehtiyotsizlik asosida sodir etilgan takroriy va davomli jinoyatlarda ko`proq uchraydi. Gumon qilinuvchi yoki ayblanuvchining ruhiy salomatligiga oid har qanday asosli shubha to`liq tekshiruvni talab qiladi. Shuning uchun aqli noraso yoki ruhiy holati buzilgan deb topilgan shaxs o`z xatti-harakatlari uchun javobgar bo`lishi mumkin emas. Chunki ushbu holatda jinoyat tarkibi elementining subyektiv tomoni mavjud bo`lmaydi. O`zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksining 17-moddasida ham ***jinoyat sodir etgunga qadar o`n olti yoshga to`lgan, aqli raso jismoniy shaxslar*** javobgarlikka tortilishi belgilab qo`yilgan[16].

Shuning uchun, jinoyat sodir etgan shaxsning psixologik portretini yaratishda psixiatrik yondashuvni alohida ta`kidlash muhim ahamiyat kasb etadi. U klinik va psixiatrik diagnostikaning barcha ko`plab materiallariga tayanadi. Natijada jinoyatning umumiy tasviriga, shuningdek jinoyat sodir etgan shaxsning ikki yoki uchta xususiyatiga

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

ko`ra, odatda “ruhiy og`ish” belgilari bilan birga keladigan boshqa belgilarni ongli ravishda topishga harakat qilinadi. Masalan, nomusga tegish asnosidagi odam o`ldirish jinoyatini sodir etish motivi bilan jinoyat sodir etilgan joyda, ayniqsa jabrlanuvchining tana va murdasi bilan sodir etilgan harakatlar izlarini tahlil qilish, ba`zida uning jinsiy patologik xususiyatlarini, ya`ni patoseksual motivatsiya shaklini to`g`ri aniqlashga va ularni ma`lum bir nozologik birlikka¹ olib borishga imkon beradi.

Jinoyatlarni tergov qilishda psixiatriya bilimlari ish bo`yicha qo`shimcha va yangi ma`lumotlarni olish imkoniyatlarini kengaytirishga imkon beradi. Amaliyot shuni ko`rsatadiki, undan foydalanish quyidagicha amalga oshirilishi mumkin:

- a) jinoyat sodir etish mexanizmini professional darajada batafsil qayta tiklash;
- b) jinoiy hodisaning ma`lum bir elementida amalga oshirilgan psixopatologik tuzilmani aniqlash orqali aybdorning shaxsiga “o`tish” ni amalga oshirish.

Somatik (tanaga oid) xususiyatning tibbiy ko`rsatkichlari, agar gumon qilinuvchilarning ma`lum bir doirasi mavjud bo`lsa, bu bilvosita identifikator sifatida eng mos keladigan xususiyatdir. Xuddi shu tarzda, psixologik omborning xususiyatlari va aybdor xatti-harakatlarining tavsifi, ularning xususiyatlari, masalan, patoseksual motivatsiya bilan muhim korrelyatsion aloqalari asosida aniqlanadi. Ular “sof” shaklda tergov va qidiruv organlari uchun mos bo`lmagan identifikatsiya belgilaridir va shuning uchun dastlabki tergov doirasida tergov harakatlari ularni amalga oshirishda ulardan foydalanishning tegishli qo`shimcha usullarini ishlab chiqishni talab qiladi. Yuqoridagilar psixiatriya bilimlarini psixologik portretni tuzish metodologiyasiga jalb qilish zarurligini ko`rsatadi. Chunki ular aybdorning belgilarini aniqlash uchun jinoiy hodisani bilish imkoniyatlarini kengaytiradigan juda boy "ma`lumotlar bazasi" hisoblanadi.

Jinoyatchining psixologik portretini yaratishning ko`rib chiqilgan metodlari uning harakatlari subyektiv mazmunini belgilash, shuningdek, ularning orqasida yotgan motivlarni aniqlash, jinoyat sodir etgan shaxsga nisbatan ko`proq asosli versiyalarni ilgari surishga imkon berishini ko`rsatadi. Bu o`z navbatida, jinoyatlarni tergov qilishni optimallashtirishga yordam beradi.

Jinoyatga tayyorgarlik ko`rish, uni sodir etish va yashirish jarayonida jinoyatchi mustaqil faoliyat subyektini sifatida atrof-muhitda o`z xususiyatlari orqali namoyon bo`ladi. Bir vaqtning o`zida paydo bo`lgan izlar u haqidagi muayyan ma`lumotlarni o`z ichiga oladi. Ushbu ma`lumotlarni to`plash, tadqiq qilish, baholash va ulardan

---

¹ **Nozologik shakl (nozologik birlik)** - bu muayyan kasallik bo`lib, u mustaqil ravishda, belgilangan sabablar, rivojlanish mexanizmlari va xarakterli klinik morfologik namoyishlar asosida ajralib turadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

foydalanish tergovchi, tezkor-qidiruv xodimi, surishtiruvchi, jinoyat sodir etgan shaxsni aniqlash bo`yicha ekspert faoliyatining mazmunini tashkil etadi.

Jinoyatchi shaxsiy xususiyatlarini namoyish etish o`zaro ta`sir jarayonida amalga oshirilganligi sababli, ushbu o`zaro ta`sirning xususiyatlari dalillarni to`plash, tadqiq qilish, baholash va ulardan foydalanish uchun zarur vositalar va usullarni ishlab chiqish va qo`llashga bevosita ta`sir qiladi.

XULOSA

Xulosa o`rnida shuni aytish mumkinki, tergov jarayonida psixologik portret dan foydalanish huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Chunki psixologik portret da jinoyatchi haqida batafsil va turli xil ma'lumotlar mavjud bo`ladi. Psixologik portret dagi ma'lumotlar eng ehtimoliy tergov versiyalarini ilgari surish, shuningdek, yangi jinoyatlar sodir etilishining oldini olish imkonini beradi. Bunda psixologiya va psixiatriya bilimlaridan keng tarzda foydalangan holda faoliyat olib boriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI (REFERENCES)

1. Ситковская О.Д., Конышева Л.П. Новые направления судебно-психологической экспертизы. - М.: Юрлитинформ, 2000. С. 3
2. Гросс. Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики - М., 1985.
3. Самовичев Е. Г. Оценка розыскного значения признаков поведения человека на месте преступления//Проблемы использования нетрадиционных психофизиологических методов в раскрытии преступлений". - М. 1995. С. 60
4. Папкин А. И., Анфиногенов А. И. Психологический портрет преступника: понятие, виды, методика составления // Право и юридическая психология. М., 1995. №6. С. 6-14.
5. Анфиногенов А.И. Психологический портрет преступника- его разработка в процессе расследования преступления: Дис.... канд. юрид. наук. — М., 1997. С.3.
6. Протасевич А.А. Поисковый портрет преступника как интегративная система. -Иркутск, 1998.
7. Серийные сексуальные убийства: Учеб; пособие / Под ред. Ю; М; Антоняна. - М.: МЮИ МВД России, Изд-во «Щит-М», 1997. - С. 121-159;
8. Сафуанов, Ф. С. Пограничные психические расстройства и психологические механизмы криминально-агрессивных действий // Преступное

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

поведение (новые исследования): Сб. науч. тр. / ВНИИ МВД России. - М., 2002. С. 25-32.

9. Самовичев Е. Г. К методологии криминогенетического анализа // Личность преступника: методы изучения и проблемы воздействия: Сб. науч. тр. ВНИИ МВД России. - М., 1988. С. 50-60
10. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. — М, 1986. С. 16.
11. Burgess, A. & Douglas, J. & Hartman, G., & McCormack, A. & Ressler, R. Sexual Homicide: A Motivational Model // Journal of Interpersonal Violence. - Vol. 1. - № 3 ; - Sept. 1986:—P] 251-272.
12. Hazelwood, R. & Reboussin, R. & Warren, J. Serial Rape: Correlates of Increased Aggression and the Relationship of Offender Pleasure to Victim Resistance // Journal of Interpersonal Violence. - Vol. 4. - № 1. - March 1989. - P. 65-78
13. Hazelwood, R. & Warren, J. The Criminal Behavior of the Serial Rapist // FBI Law Enforcement Bulletin. - February 1990. - P: 11-16;
14. Hazelwood, R. & Reboussin, R. & Warren, J. & Wright, J. Prediction of Rapist Type and Violence from Verbal, Physical, and sexual scales // Journal of Interpersonal Violence. — Vol. 6; — № 1. — March 1991. - P. 55-67.
15. Психологический портрет преступника, его разработка в процессе расследования преступления: Дис. ... канд. психол. наук. - М., 1997;
16. <https://lex.uz/docs/-111453>
17. Прикладная юридическая психология [Электронный ресурс] – электрон. дан. – Режим доступа: http://yurpsy.bu.ru/help/bib/stol/8_8.htm (2003, 10 окт.).

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

MALABSORBSIYA SINDROMI

Abdulloh Abdullo Ahmad o'g'li

SamDTU Pediatriya fakulteti 3 kurs talabasi

Hakimova Asilabonu Ikrom qizi

SamDTU Pediatriya fakulteti 3 kurs talabasi

Qarshiyeva Jayrona Utkirovna

SamDTU Pediatriya fakulteti 4 kurs talabasi sofiya18022002@gmail.com

Do'stmurodova Xosiyatxon Murod qizi

SamDTU Pediatriya fakulteti 3 kurs talabasi dusmurodovaxosiyatxon@gmail.com

Orifov Jonibek Erkinjon o'g'li

SamDTU Pediatriya fakulteti 3 kurs talabasi jonibekorifov@gmail.com

Annotatsiya: Bu maqola malabsorbtsiya sindromi haqida batafsil va ilmiy ma'lumotlar bilan taqdim etilgan. Maqolaning bosh qismida, malabsorbtsiya haqida umumiy ma'lumot berilgan va ularning sabablari va belgilari izohlangan. Keyingi qismlarda, malabsorbtsiya turli xil shakllari va ularning asosiy sabablari ko'rib chiqilgan. Maqola, malabsorbtsiya tashxisi va davolash usullari bo'yicha tafsilotlar bilan to'ldirilgan. Davolash jarayonlari esa kasallikning turi va sababiga bog'liq ravishda olib borilgan. Maqola malabsorbtsiya kasalligiga ega insonlar uchun foydali bo'lishi va ularga kerakli yordamni ko'rsatish maqsadida tuzilgan. Bu maqola, malabsorbtsiya va boshqa hazm qilish buzilishi bilan bog'liq kasalliklar haqida ma'lumot izlashda va bu holatni tushunishda yordam berishi mumkin.

Kalit so'zlar: Malabsorbtsiya sindromi, ichak yallig'lanish kasalliklari, hazm qilish bosqichlari, hazm qilish buzilishlari, ferment yetishmovchiligi, intolerans, parhez.

Kirish: Malabsorbtsiya-bu ozuqa moddalarini o'zlashtirish qobiliyatiga ta'sir qiluvchi keng ko'lamlı kasalliklar kuzatiluvchi holatdir. Malabsorbtsiya yetarli miqdorda ozuqa moddalarini iste'mol qilmaslik emas, balki ularni o'zlashtira olmaslikdir. Ma'lumki ovqat hazm qilishni uch qisimli jarayondir. Birinchi qism ovqatni hazm bo'ladigan bo'laklarga bo'lishdir. Ikkinchi qism oziq-ovqat tarkibidagi barcha foydali moddalarni o'zlashtirish. Uchinchi qism esa barcha kerakli moddalar so'rilganda qolgan chiqindilarni yo'q qilishdir. Agar ovqat hazm qilishda qiyinchiliklar bo'lsa, muammo ushbu uch bosqichdan birida (yoki bir nechtasida) bo'lishi mumkin. Malabsorbtsiya buzilishi ikkinchi bosqichni qamrab oladi. Ularga ferment etishmasligidan kelib chiqadigan o'ziga

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

xos oziq-ovqat intoleransi, shuningdek soʻrilishning buzilishiga olib keluvchi turli xil oshqozon-ichak kasalliklari kiradi. Malabsorbtsiya-oshqozon-ichak trakti tomonidan oziq-ovqat ozuqalarini hazm qilish va soʻrilish jarayonida yuzaga keladigan turli irsiy va orttirilgan nuqsonlarni va infeksiyalarini oʻz ichiga oladi. Bitta ozuqa komponentining hazm boʻlishi yoki soʻrilishi buzilishi mumkin (masalan, laktaza etishmovchiligi tufayli laktoza intoleransi). Cholin kasalligi yoki Kron kasalliklarida esa diffuz ravishda ichakka taʼsir qilib, deyarli barcha ozuqa moddalarining soʻrilishi buziladi.

Tasnifi: Kron kasalligi va yalligʻlanishli ichak kasalligi kabi baʼzi oshqozon-ichak kasalliklari barcha turdagi ozuqa moddalarining umumiy malabsorbtsiyasini keltirib chiqaradi. Boshqa hollarda, siz maʼlum bir turdagi ozuqa moddalarini oʻzlashtirishda qiyinchiliklarga duch kelishingiz mumkin. Ushbu turlardan baʼzilari:

Uglevodlarning malabsorbtsiyasi: Baʼzi odamlar bir yoki bir nechta uglevodlarga (shakar) sezgir. Biz buni birinchi navbatda gaz ogʻrigʻi va qorin shishishi kabi his qilishimiz mumkin. Ingichka ichakda toʻliq soʻrilmagan uglevodlar yoʻgʻon ichakdagi bakteriyalar tomonidan fermentlanadi. Bakteriyalar ularni gazlar va qisqa zanjirli yogʻ kislotalariga ajratadi. Gazlar ichak gazini, qisqa zanjirli yogʻ kislotalari esa yogʻli najasni keltirib chiqaradi.

Yogʻ malabsorbtsiyasi: Bu malabsorbtsiyaning keng tarqalgan turi, ehtimol uning sabablari juda koʻp. Ingichka ichakda soʻrilmagan yogʻlar yoʻgʻon ichakka oʻtib, yogʻli najasni (steatoreya) keltirib chiqaradi. Yogʻli najas yogʻli va suyuq va ayniqsa hidli. Ular och rangli va suyuq boʻlishi mumkin. Yogʻ malabsorbtsiyasi, shuningdek, yogʻda eriydigan vitaminlarning (A, D, E va K) malabsorbtsiyasiga olib keladi.

Safro kislotasining malabsorbtsiyasi: Baʼzida yogʻ malabsorbtsiyasi oʻt pufagi, oʻt yoʻllari yoki jigar kasalliklaridan safro etishmasligidan kelib chiqadi. Ammo baʼzida bu boshqa muammodan kelib chiqadi, qolgan safro kislotalarini ingichka ichakda qoldirib, yoʻgʻon ichakka oʻtkazadi. Ushbu yon taʼsir safro kislotasi malabsorbtsiyasi deb ataladi. Qolgan safro tuzlari yoʻgʻon ichakni suv chiqarishga undaydi va surunkali diareyaga olib keladi.

Oqsil malabsorbtsiyasi: Agar sizda maʼlum bir intolerans boʻlmasa, oqsil malabsorbtsiyasi odatda oʻz-oʻzidan sodir boʻlmaydi. Bunga sut oqsili intoleransi va kleykovina intoleransi kiradi.

Sabablari: Oshqozon yalligʻlanishi paytida vaqtinchalik malabsorbtsiya boʻlishi mumkin, ammo uzoq vaqt davom etadigan malabsorbtsiya buzilishi siz uzoq vaqt davomida boshdan kechirgan asosiy holatdan kelib chiqadi. Malabsorbtsiya juda koʻp sabablarga ega, ammo ular bir nechta umumiy toifalarga boʻlinadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Ingichka ichak shilliq qavatining shikastlanishi: Ingichka ichakda ozuqa moddalarining so'rilishining ko'p qismi sodir bo'ladi (kichik miqdor esa yo'g'on ichakda sodir bo'ladi). Ichak devorlarining shilliq qavatini ovqat hazm qilish fermentlarini ajratishda ham, hazm bo'lgan ovqatni qon oqimiga singdirishda ham ishtirok etadi. Ammo yallig'lanish (enterit) va shikastlanish bu shilliq qavatga zarar etkazishi mumkin. Zarar vaqtinchalik (o'tkir) yoki uzoq muddatli (surunkali) bo'lishi mumkin.

Oshqozon osti bezi, o't pufagi va jigar kasalliklari: Oshqozon osti bezi, jigar va o't pufagi ovqatni parchalash uchun ingichka ichak bilan birgalikda ishlaydi. Sizning oshqozon osti bezi muhim ovqat hazm qilish fermentlarini ishlab chiqaradi, jigar va o't pufagi esa yog'larni hazm qilish uchun muhim bo'lgan safro hosil qiladi va saqlaydi. Ushbu organlar oziq-ovqatni hazm qilish uchun zarur bo'lgan o'z moddalarini ingichka ichakka etkazib beradi. Ammo agar kasallik ularni o'z ishlarini bajarishga to'sqinlik qilsa, ingichka ichak ovqatni so'rib olish uchun etarlicha parchalay olmaydi.

Limfa tizimi kasalliklari: Ingichka ichak limfa tomirlari orqali yog'larni qon oqimiga so'riladi. Ushbu tomirlarni to'sib qo'yadigan limfa tizimining kasalliklari yog'larning so'rilishini buzishi mumkin. Ichak limfangiektaziyasi va limfoma bunga ikkita misoldir.

Oziq-ovqat intoleransi: Ba'zi uglevodlar yoki oqsillarning malabsorbtsiyasi oshqozon-ichak kasalliklarining yon ta'siri sifatida paydo bo'lishi mumkin (fruktoza malabsorbtsiyasi keng tarqalgan misoldir). Ammo ba'zida odamlar ma'lum oziq moddalarni parchalash uchun zarur fermentlarga ega bo'lmagan holda tug'iladi (laktoza intoleransi bunga eng keng tarqalgan misoldir).

Belgilari: Malabsorbtsiya sindromi dastlab hazmsizlikka o'xshaydi, quyidagi alomatlar bilan boshlanishi mumkin: Qorin og'rig'i; Gaz to'planishi; Ko'ngil aynishi va qayt qilish; Diareya; Steatoreya (yog'li najas).

Vaqt o'tishi bilan to'yib ovqatlanmaslik belgilari paydo bo'ladi: Tasodifiy vazn yo'qotish; Mushaklarning kuchsizligi; Tez-tez infeksiyalari; Tez charchash; Quruq teri va terining shikastlanishi; Quruq sochlar va soch to'kilishi. Suvsizlanish; Achchiqlanish, befarqlik va charchoq; Bolalarda o'sishning kechikishi;

Mikroelementlar va vitaminlarning yetishmasligi: Shapko'rlik (A vitamini etishmasligi); Suyaklar osteoporozi (D vitamini etishmasligi); Milk va burundan qon ketishi (K vitamini etishmasligi); Achchiq, qizil til (B12 vitamini etishmasligi); Oqarish, holsizlik va bosh aylanishi (vitamin etishmasligi anemiyasi);

Mexanizmi: Malabsorbtsiya mexanizmlarini tushunish uchun ichak trakti tomonidan hazm qilish va so'rilishning normal fiziologik jarayonini bilish kerak.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Umuman olganda, oziq-ovqat materiallarining hazm bo'lishi va so'rilishini uchta asosiy bosqichga bo'lish mumkin: bo'shliq, shilliq qavat va postabsorptiv. Bo'shliq bosqichi - bu parhez yog'lari, oqsillar va uglevodlar ichak bo'shlig'ida ajralib chiqadigan ovqat hazm qilish fermentlari va safro yordamida gidrolizlanadi va parchalanadi. Shilliq qavat fazasi hazm qilingan mahsulotlarni ichak bo'shlig'idandan hujayralarga tashish uchun ichak epiteliya hujayralarining membranasining yaxlitligi va normal funksiyasiga tayanadi. Postabsorptiv bosqichda qayta yig'ilgan lipidlar va boshqa asosiy oziq moddalar epiteliya hujayralaridan tananing boshqa qismlariga limfa tizimi va qon aylanishiga so'riladi. Kasallik jarayonlari ushbu bosqichlarning birortasi buzilganda, malabsorbtsiya kelib chiqadi.

Tashxislash: Malabsorbtsiya tashxislash klinik baholash, laboratoriya tekshiruvlari, asbobiy tadqiqotlar va ba'zan invaziv muolajalarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi.

Klinik Baholash: Subyektiv tekshiruv va obyektiv ko'rikni o'z ichiga oladi. Subyektiv tekshiruv so'rab-surishtiruvdan iborat bo'lib, bunda malabsorpsiyaga tegishli shikoyatlar aniqlanadi. Obyektiv ko'rik jarayonida esa to'yib ovqatlanmaslik va mikronutriyentlar, mikroelementlar yetishmovchiligi belgilari aniqlanishi mumkin.

Laboratoriya: Asosan qon va najas tahlilini o'z ichiga oladi. Qon tahlilida gipoproteinemiya, gipolipidemiya, gipoxolestirinemiya, glukoza miqdorining pasayishi aniqlanishi mumkin. Najas tahlilida ko'p miqdorda hazm bo'lmagan va hazm bo'lgan ovqat qoldiqlarini ko'rishimiz, steatoreya kuzatilishi mumkin.

Asbobiy tekshirishlar: Endoskopiya, Kolonoskopiya va rentgenni o'z ichiga olishi mumkin.

Funksional Testlar:

Nafas tekshiruvi: Vodorodli nafas tekshiruvi laktoza yoki fruktoza kabi ba'zi shakarlarning malabsorbtsiyasini aniqlashi mumkin. Nafas olish namunalarida vodorod yoki metan gazining yuqori darajasi malabsorbtsiyani ko'rsatishi mumkin.

D-ksiloza testi: Ushbu tekshiruv odatda ingichka ichakda so'riladigan D-ksiloza shakarini qabul qilishni o'z ichiga oladi. Keyin siydik D-ksilozaning chiqarilishini o'lchash uchun yig'ilib, uglevodlarning so'rilishi haqida ma'lumot beradi.

Biopsiya: Ingichka ichak biopsiyasi: Endoskopiya paytida mikroskopik tekshirish uchun ingichka ichak shilliq qavatining mayda namunalari to'planishi mumkin. Bu cholin kasalligi kabi kasalliklarni aniqlashga yordam beradi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

Davolash: Malabsorbtsiya sindromini davolash asosiy sababga bog'liq. Malabsorbtsiyani keltirib chiqaradigan o'ziga xos sabablarni bartaraf qilish simptomlarni boshqarish va ozuqa moddalarining so'rilishini yaxshilash uchun juda muhimdir.

Parhez Modifikatsiyalari:

Qo'zg'atuvchi oziq-ovqatlarni yo'q qilish: Cholin kasalligi (Seliak) kabi holatlarda glutenni o'z ichiga olgan oziq-ovqatlarni yo'q qilish juda muhimdir.

Ozuqaviy qo'shimchalar: Kamchiliklarni bartaraf etish uchun Vitamin va mineral qo'shimchalar buyurilishi mumkin. Bunga temir, kaltsiy, D vitamini, B vitaminlari va boshqalar kirishi mumkin.

Fermentlar Terapiyasi: Oshqozon osti bezi etishmovchiligi bo'lgan shaxslarga yog'lar, oqsillar va uglevodlarning hazm bo'lishi va so'rilishiga yordam beradigan pankreatik ferment qo'shimchalari buyurilishi mumkin. Yallig'lanishga qarshi dorilar: Kron kasalligi kabi sharoitlarda yallig'lanishni kamaytirish va ozuqa moddalarining so'rilishini yaxshilash uchun immunitetni bostiruvchi dorilar buyurilishi mumkin.

Antibiotiklar: bakteriyalarning ko'payishi yoki infeksiyalar malabsorbtsiyaga olib keladigan holatlarda antibiotiklar buyurilishi mumkin.

Jarrohlik: Ichak rezektsiyasi ya'ni ba'zi hollarda jarrohlik aralashuvi zarur bo'lishi mumkin, ayniqsa ingichka ichakning muhim qismi olib tashlangan bo'lsa (qisqa ichak sindromida bo'lgani kabi).

Sog'lom turmush tarzi va to'g'ri ovqatlanish: Parhez va ro'yxatdan o'tgan dieta bilan ishlash malabsorbtsiyasi bo'lgan shaxslar uchun foydali bo'lishi mumkin, bu ularning dietasini optimallashtirishga va simptomlarni boshqarishga yordam beradi. To'g'ri hidratsiyani saqlash juda muhim, ayniqsa diareya alomati bo'lsa.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, malabsorbtsiya sindromi murakkab muammolarni keltirib chiqaradi, turli xil turlari va asosiy sabablari ingichka ichakdagi ozuqa moddalarining so'rilishiga ta'sir qiladi. Malabsorbtsiyaga hissa qo'shadigan sharoitlarning xilma-xilligi diagnostika va davolashga moslashtirilgan yondashuvni talab qiladi. Malabsorbtsiyani tashxislashda sindromning o'ziga xos turi va sababini har tomonlama tushunish yotadi. Asosiy sababni aniqlash uchun klinik baholash va laboratoriya sinovlari, funksional testlar va asbobiy tekshirishlargacha bo'lgan bir qator diagnostika vositalaridan foydalanishlari kerak. Tashxis qo'yilgandan so'ng, simptomlarni engillashtirish va ozuqa moddalarining so'rilishini yaxshilash uchun dietani buyurish, fermentoterapiya va ba'zi hollarda jarrohlik aralashuvlarni o'z ichiga olgan maqsadli davolash rejasini amalga oshirilishi mumkin.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.Konturek PC, Brzozowski T, Konturek SJ. Stress and the gut: pathophysiology, clinical consequences, diagnostic approach and treatment options. *J Physiol Pharmacol*. 2011 Dec;62(6):591-9.
- 2.Owens SR, Greenson JK. The pathology of malabsorption: current concepts. *Histopathology*. 2007 Jan;50(1):64-82.
- 3.Clark R, Johnson R. Malabsorption Syndromes. *Nurs Clin North Am*. 2018 Sep;53(3):361-374.
- 4.Goodman BE. Insights into digestion and absorption of major nutrients in humans. *Adv Physiol Educ*. 2010 Jun;34(2):44-53.
- 5.Rinawi F, Iancu TC, Hartman C, Cohen H, Yarden-Bilavsky H, Lev MR, Shamir R. Fat malabsorption due to bile acid synthesis defect. *Isr Med Assoc J*. 2015 Mar;17(3):190-2
- 6.Rowe K, Pankow J, Nehme F, Salyers W. Gastrointestinal Amyloidosis: Review of the Literature. *Cureus*. 2017 May 08;9(5):e1228.
- 7.Shah R, John S. StatPearls [Internet]. StatPearls Publishing; Treasure Island (FL): Jul 10, 2023. Cholestatic Jaundice.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Том 2, Выпуск 1, 31 Января

1	HISTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND GERMANY. VO'RIQULOVA MADINABONU	5-8
2	СРАВНЕНИЕ ПРОФИЛАКТИКИ ОЖИРЕНИЯ СРЕДИ ШКОЛЬНИКОВ В СИСТЕМЕ ПЕРВИЧНОЙ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ. Абдурасулова Тажихол Рамазановна, Махматалиева Рано Кобуловна	9-11
3	USING INTERACTIVE METHODS IN TEACHING GRAMMAR. Farmanova Malika Axrorovna., Qurbonova Sitara Pxom qizi, Qurbonova Shohsanam Negmatulla qizi	12-15
4	ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЯ ЗАБОЛЕВАНИЯ У БОЛЬНЫХ С ХРОНИЧЕСКОЙ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ, РЕЗИСТЕНТНЫХ К АНТИАГРЕГАНТНОЙ ТЕРАПИИ. Реймбаева А.А., Ходжанова Ш.И, Кузиев М.О, Мавлонов С.С.	16-17
5	THE EFFECT OF CRIMES COMMITTED WITH MALICIOUS OR LOW INTENTIONS ON THE QUALIFICATION OF THE CRIME. MAMURJONOV SHAHBOZ MANSUR O'G'LI	18-23
6	METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS ON TEACHING COMPOUND SENTENCES. Arabboyeva Makhfuzakhon Akramjonovna, Utanova Vazirakhon Makhmudjon kizi	24-28
7	RELATIONSHIP OF OTHER TYPES OF DISEASES WITH EYE DISEASES. Yuldashev Bakhrom Sabirjanevich, Karimov Rasulbek Khasanovich, Department of Pathomorphology, Rajapov Sarvar Safarboevich	29-35
8	THE ROLE OF ANCESTORS' HERITAGE IN EDUCATING YOUTH IN PATRIOTIC SPIRIT. Mardonova Guljaxon Djummaboyevna	36-39
9	ЕГО ИНТЕЛЛЕКТ В РАЗВИТИИ ГОРОДОВ И ПОНЯТИЯ О НЕМ. Давлатов Диёр Дилшодович	40-42
10	IMPROVING THE METHODS OF PROVIDING LIQUIDITY IN THE MONEY MARKET BY THE CENTRAL BANK. Qulliyev Anvar Zayniddinovich	43-46
11	SPECIFIC CHARACTERISTICS OF USING PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY OPPORTUNITIES IN IDENTIFYING PERSONS WHO HAVE COMMITTED CRIMES. Nizomova Shahrigul Karimboy qizi	47-58
12	MALABSORPTION SYNDROME. Abdulloh Abdullo Ahmad o'g'li, Hakimova Asilabonu Ikrom qizi, Qarshiyeva Jayrona Utkirovna, Do'stmurodova Xosiyatxon Murod qizi, Orifov Jonibek Erkinjon o'g'li	59-64
	ОГЛАВЛЕНИЕ	65